

Inledning till Gluntarne

Gunnar Wennerberg

Wennerberg skrev Gluntarne i slutet av 1840-talet och sångerna gavs ut under åren 1849-51. Långt senare, år 1882, publicerade han denna text för att sätta in sångerna i sitt sammanhang. Hans beskrivning av 1840-talets Uppsala, studentlivet och framför allt fest- och sångtraditionerna inom Juvenalorden ger en bra introduktion till Gluntarne.

Det är ett märkvärdigt tidskifte i Uppsalas annaler, det som inträder under adertonhundrafyrtioalet.

För den, som under detta årtionde vistats i den gamla lärdomsstaden vid Fyris stränder, skall det påståendet helt visst icke synas överdrivet, att ett nytt, kraftigt och egendomligt liv då började röra sig och där visa sig verksamt nästan på alla, såväl det borgerliga som akademiska samhällets, områden.

Önskningar, som hittills ej vågat giva sig luft och göra sig hörda, av fruktan att varda ansedda alltför djärva eller orimliga; bemödanden, som trots sin aktningvärda obetydlighet av klokheten stämplats som riksfördärliga eller till det minsta samhällsvådliga; strävanden, dem en välvis försiktighet medelst hopade betänkligheter sökt att kväva såsom missfoster av en utsvävande inbillning; förslag, vilka en gällande erfarenhet eller den rådande bristen på allmänanda förut förklarat för utförbara eller förkastat såsom i varje fall onödiga - alla trängde de sig nu fram liksom på en henligt given befallning, fordrande här uppmärksamhet eller granskning, där medverkan eller utförande.

Det var som om en plötslig vindstöt av det underbara slag, om vilket det heter, att ”man hör dess röst, men vet ej vadan den kommer eller vart den far”, hade hos alla blåst in en ny anda av friskhet, viljekraft och handlingslust, sådan han sällan ter sig annat än i skiftesrika och upprörda tider.

Och sådana voro också tiderna under detta decennium.

Måhända sträckte sig till nordens kalla och lugna bygder en känning av det mäktiga jordskalv, som då skakade de sydliga ländernas samhällsgrundvalar och lät samtiden genom deras gapande rämnor med bävan betrakta de jäsande lager det vräkt upp i dagen. Att dess där våldsamma och omstörtande utbrott här antogo den förmildrade karaktären av häftiga och omdanande kraftyttringar förbjuder åtminstone icke den förmodan, att denna tids ovanliga företeelser inom vårt land, vilka ej blott kändes, utan redan då även erkändes såsom sådana, hade, om än deras flesta och mest närande rötter grenade ut sig i de närmaste omgivningarnas bördiga jordmån, dock ett och annat fäste på ett avlägset djup, som förnekades, emedan det ej syntes.

Att i en universitetsstad detta nya liv skulle visa sig rikt och rörligt på det högre område, där frågor hörande till vetenskap, stat, kyrka och konst icke få vara främmande eller likgiltiga, var mindre att undra på; vida mer, att det företedde samma egenskaper och i lika hög grad på det lägre, där handel, näringar, penningväsen och samfärdsel tilldraga sig största uppmärksamheten.

Denna samtidiga överensstämmelse bidrog i väsentlig mån att framkalla en växelverkan mellan båda områdena, varunder det ömsesidiga deltagandet, oförhindrat av särskilda meningsskiljaktigheter, blev allt mer och mer allmänt. Och oavsett den väsentliga fördel, som härigenom kom samhället i dess helhet till godo, hade denna växelverkan ett synnerligen välgörande inflytande på de unga akademiska medborgarnas uppfattning av sina rättigheter och skyldigheter såsom studenter, en uppfattning, som under den patriarkaliska styrelsens hägn utbildat sig till - eller åtminstone ofta visat sig vara - en missuppfattning.

Lättast i ögonen fallande, om också icke betydelsefullast, voro den nyborna tidsandans omdaningar av samhällets yttre skick.

De gamla stadsdelarna på ömse sidor av Fyrisån, vilka länge hållit sig inom sina av ålder utstakade gränser, började nu att överskrida dessa, vilket en ringa folkmängd och små anspråk på utrymme hittills gjort mindre nödigt. Invånarnas antal, som efter år 1800, då det utgjorde något mer än 5000 personer, avtagit, steg åter med 1840 upp till samma höjd. En långsökt anledning till den just nu uppkommande byggnadslusten synes väl på grund härav föga behöfelig, när det inkomstgivande företaget att bereda ett ökat antal invånare nödiga bostäder tyckes härtill vara tillräckligt skäl. Men härvid är dock att märka, att en del av de byggnader, som nu uppstodo, ingalunda var avsedd för hyresgäster, och att en annan del, som var det, förutsatte helt andra krav på bekvämlighet, än dem husägarna förut varit vana att tillfredsställa. Vid tanken på den fart, varmed offentliga byggnader för universitetets och stadens behov nu reste sig på flera ställen ¹, och på den mängd av enskilda hus, som samtidigt uppfördes och vilka, utan att förtjäna pris för ädel stil eller ens för god smak, likväl vida överträffade såväl de oformliga kaserner, vilka hedrades eller hänades med den lämpliga benämningen "träslott", som ock de små rödmålade och med torv täckta envåningshus, vilka gävo staden ett alltför idylliskt utseende, saknas väl därför icke skäl för den förmodan, att något annat än blotta vinstbegäret här visat sig verksamt.

Är denna förmodan antaglig i avseende på bebyggandet och utvidgningen av de särskilda stadsdelarna, så synes den ännu mer vara det i avseende på den samtidigt ökade förbindelsen dem emellan. - Endast tvenne broar, Dombbron och Nybron, hade under föregående tid förenat den öster om ån liggande stadsdelen med den västra. Redan 1841 var en tredje bro, Islandsbron, färdig och sex år senare den fjärde, Järn- eller Hängbron. I samband med dessa större arbeten ställdes andra mindre, såsom rätandet och upphjälpanandet av de krokiga och förfallna stenmurarna kring ån, Gillestorgets planering m fl. Alla dessa företag voro i sanning långt snarare kännetecknande kraftyttringar av den tidsanda, som nu behärskade sinnena, än följderna av en något ökad folkmängd eller av ett för tillfället mera än tillföre känt behov.

Med undantag av kyrkogården med sina vördnadsbjudande minnesvårdar och skuggrika gångar fanns för den lustvandrande allmänheten endast en trädbevuxen plats upplåten, nämligen Odinslund. De många för parkanläggningar och promenader lämpliga obygderna inom staden och i dess närhet, vilka liksom trängde sig fram och självmant erbjödo sig till begagnande, hade ännu icke lyckats ådraga sig någon förskönande uppmärksamhet. Slottet omgavs av kala backsluttningar och ofantliga grusgropar, som sträckte sig ända ner till de angränsande gatorna; den vidsträckta planen bakom Biblioteksbyggnaden skilde sig i utseende föga från en oländig ängsmark; och den vackert belägna västra åstranden nedanför Islandsbron utgjordes av små inhägnade gårdar och kåltäppor, här och där bevuxna med pil- och videbuskar. Men – helt oförmodat fann man, att alla dessa platser voro synnerligen fula och lika oförmodat att de borde göras vackra, och strax begyntes planeringar och terrasseringar, anläggningar av gångstigar och gräsmattor, planteringar av träd och buskväxter. Den tiden fick väl endast föga njuta frukten av detta sitt arbete; men den tacksamhetsskuld, i vilket det nu levande Uppsala härför står till det förgångna fyrtioålets, är stor och kan väl rätt bedömas endast av dem, som minnas stadens utseende för ett halvt sekel sedan.

Det måhända viktigaste företaget bland, dem, vilka närmast avsågo det yttre samhällslivets krav och som bragtes till utförande under dessa år, var likväl det, som åsyftade lättandet av samfärdseln mellan staden och Stockholm. Segelleden från Mälaren hade genom vanvård och bristande företagsamhet blivit nästan ofarbar. Visserligen underhölls en trög och oregelbunden förbindelse mellan de båda städerna av en gammal, otymplig ångbåt, som efter ideligen återkommande missöden än vid Stäket, än vid Flottsund eller Ultunabron och efter ett ändlöst paddlande i Fyrisyttjan, slutligen med dånande kanonskott förkunnade sin lyckliga ankomst till det nedre Islandets leriga strandbankar. Ty längre gick det icke. Men med slika anordningar nöjde man sig icke mera. Ändringsförslag uppgjordes och antogos, förbättringsarbetet greps an och fullföljdes, allt med samma iver och kraft. Ån uppmodrades, de lösa stränderna gjordes fasta medelst pålning, trånga farleder vidgades, hamnen flyttades upp till Islandsbron och försågs med ordentlig landningsbrygga - och snart gjorde tvenne välbyggda och snabba ångbåtar dagliga resor från och till huvudstaden, livligt omsättande resande, varor och nyheter och därför också ständigt omgivna av väntande skaror.

Man skulle måhända tro, att dessa omdaningar på ett område, som strängt taget icke var studenternas, försiggingo utan att någon synnerlig uppmärksamhet ägnades dem från deras sida. Men det förhöll sig ingalunda så. Tvärtom, de följdes med det mest oförställda deltagande. Livligt berörda, såsom all ungdom, av nya företeelser och alltid färdiga att oförbehållsamt giva sitt gillande eller ogillande tillkänna, funno de härunder ständigt rika tillfällen att tillfredsställa sin skådelystnad och giva luft åt sina tycken. Och huru stridiga dessa än voro, då det gällde enskildheter, förenades de dock i avseende på det hela i en allmän belåtenhet. Man kände sig stolt över att Uppsala, ”studenternas stad”, blev med varje dag större och prydligare, man beundrade den vackra utsikten från Islandsbron och dröjde där gärna en stund för att lutad mot järnräcket lyssna till bruset från det nybildade fallet: man njöt i inbillningen av den fågring och skugga de späda planteringarna en gång skulle skänka den redan nu kära promenaden utmed ån, och man tyckte sig vid ångbåtens ankomst liksom försatt i ett närmare förhållande till den övriga bildade världen eller åtminstone såsom förflyttad till någon vrå av Stockholms förtjusande omgivning.

Under det att sålunda detta tidskiftes rastlösa ande, avog mot det hävdvunna och böjd för det nya, överallt på det borgerliga området lämnade djupa spår efter sin framfart, gjorde han det på samma gång icke mindre på det akademiska, om än spåren här, ehuru lika kraftigt intryckta, syntes skola bliva av mindre varaktighet.

De häftiga meningsstrider, som under århundradets första decennier upprört den vittra världen, än sträckande sig till, än och oftast utgående från universitetet, hade småningom lagt sig till ro, och liksom det händer, att efter en mulen och stormig morgongryning inträder en ljuvlig dag med hög himmel, från vilken en strålände sol gjuter sina välsignelser av ljus och värme över jorden, så inträdde ock nu för den gamla lärdomsstad en klarnad tid av fridfullt lugn, under vilken den fick fröjdas i glansen av frejdade namn, sådana de i mannaminne där ej samtidigt kunnat täljas.

Det var nu som Geijer, den fosterländske barden och väldige förkämpe i mången tidigare dust för sanning och rätt, satte såsom hävdaforskare kronan på sitt livsverk och tyst rustade sig för kommande strider; nu som Atterbom, efter att lika litet som han hava spart sin ungdoms krafter i de hetsiga fejderna för sitt livs ideal, stilla gladde sig åt en ej längre missunnad lager och beredde sig att lägga mästarhanden vid det stora äreminne över svenska siare och skalder, som skulle bliva hans eget största; nu som Hwasser, Fries, Boström - andra deras berömda i Uppsala att här förtiga - samlade kring sig aldrig minskade skaror av beundrande åhörare och gjorde många av dem till hängivna lärjungar ej för stunden blott, men för alltid.

Det låg en gyllene ålders majestätiska frid utbredd över den mångskiftande lärda verksamheten, och det akademiska livet flöt fram med den högtidliga stillheten hos en mäktig flod, som ej oroas av sin tidigare strömnings forsar och fall, och på vars spegelblanka yta ingen grumlande virvel förråder bottenens ojämnheter. Sådana funnos dock, och de skulle snart giva sin närvaro tillkänna.

Det var egentligen under trettioalet som denna i vackraste mening aristokratiska storhetsstid rådde vid universitetet. Dess ära och härlighet varade väl ännu oförminskade under det följande årtiondet, men makten var bruten, och det inifrån, kanske under inflytande, säkert under medverkan av tidsandan.

Det var förnämligast tvenne tilldragelser inom den vittra världen, vilka mer än något annat bidro att bryta den nämnda storhetstidens välde och liksom röja väg för ett nytt. Hur härmed förhöll sig, hörer väl strängt taget icke hit, men att alldeles lämna det åsido skulle medföra ett förbiseende av en högst egendomlig färgskiftning över Uppsalalivet i allmänhet på denna tid och studenternas i synnerhet - ett förbiseende, som lätt kunde anses som frivilligt.

Geijer hade med kraftig, men omild hand vidrört några av de ömtåliga samhällsfrågor, vilka hittills genom en tyst överenskommelse fått utgöra ett "noli tangere" vid universitetet. Han hade därefter blottat de svaga fogarna i den endräkt, som där antagits som given. Hans avfall slog ned såsom en bomb i den lärda kretsen och sprängde med ens sönder den förut rådande sammanhållningen. Företaget prisades av somliga, klandrades av andra och betraktades av de flesta med den frågande blick, som är vanlig hos den, som tror sig veta, att något skett, men ej vet vad. Till dessa sist nämnda hörde den studerande ungdomen i allmänhet, ehuru den icke saknade representanter i de andra hoparna. Då striden emellertid snart förflyttades till en större valplats än den universitetet hade att bjuda på, och de konservativas och liberalas truppmassor där uppträdde, drogs med skäl den allmänna uppmärksamheten dit från de skärmytslingar, som fortforo mellan de lätttrörliga friskarorna på Fyrisstranden. Dessa hade dessutom fått syn på ett annat tvisteämne, som med underlig makt drog dem till sig och kring vilket de kände sig mera stridsfärdiga.

Detta andra tvisteämne, i grunden lika viktigt och svårlöst, som det förra, hade lönnligen framkastats ur fosforismens läger, nu nästan övergivet, sedan deras främste man slutit fred med sina motståndare och såsom vän inträtt i deras lag. Men där stod ännu kvar en dess siste och utan tvivel mest fruktansvärde kämpe, som hittills med föga allvar deltagit i den gemensamma

striden, trolskt lekande med skarpslipade vapen i smidiga händer. Almqvist, som länge älskat insvepa sina innersta tankar i ett romantiskt skimmer, hade småningom låtit det villande omhöljet skingras och kärnan av sina ”fria fantasier” bliva synlig. Hans novell ”Det går an” hade framkallat en massa av motskrifter, mest utgångna från Uppsala, vilkas välmenta avsikt att släcka den uppflammande hänförelsen hos de talrika anhängarna snarare verkade som olja på elden. Hela den bildade universitetsstaden, män och kvinnor, gamla och unga, delade sig i två hopar, den ena överdrivet prisande och upphöjande, den andra med lika överdrift klandrande och ned-sättande den besynnerlige författaren. Stridsbullret trängde sig upp i katedern, in i de enskilda samkvämen och ut på gator och torg. Kampen var häftigare, men icke så långvarig som den förra; och de som visade den största uthålligheten, voro studenterna.

Om nu dessa båda vitt och djupt omkring sig gripande meningsstrider, under vilka mången härdvunnen åsikt skoningslöst angreps och våldsamt kullkastades, trots sin likhet med andra mäktiga rörelser under denna tid likväl icke kunde anses som barn av fyrtioalet, så kunde det så mycket mer tvenne andra, båda med omisskännligt släktttycke av detta tidskiftes anda och båda utgående från ensartade strävanden, det ena för skandinavismen, det andra för studentföreningen.

Hade de förra rörelserna framkallats av män och spritt sig till ungdomen, så vart med dessa senare förhållandet omvänt.

Skandinavismen var visserligen icke någon ny sak. Dess ättartal sträckte sig genom sekler tillbaka för att nå sitt ursprung, men lederna voro brutna under långa mellantider. I tanken ett storverk, hade den en gång i verkligheten visat sig såsom ett styckverk. Man hade då lärt känna den såsom en riksolycka och sedan vant sig att under alla omständigheter anse den som en sådan. Den sista tidens fredliga umgängelse med grannländerna hade föga förändrat denna fäderneärvda åsikt hos folket i allmänhet. Det var endast, eller åtminstone förnämligast, de unga ämnessvennerna vid de nordiska högskolorna, som dristade se saken på annat sätt; det var de, som nästan samtidigt kände ett oemotståndligt behov av ett närmande, och de, som på allvar trodde, att ett personligt sådant dem emellan skulle äga kraft nog att återknyta slitna släktband och för de nordiska folken bereda vägen till det storslagna målet: ett enat Skandinavien. Här var alltså denna gång icke fråga om en ringa omdaning av det varande. Om till en början dessa ungdomliga önskningsar tedde sig mera enstaka och tveksamma, växte de snart till vitt utbredda och djärva förhoppningar, isynnerhet efter det första oförgätliga studentmötet 1843, denna rörande företeelse av ädel ungdomsfröjd över återfunna och återvunna bröder, då Carolinasalen i hast vart förbytt till en ny unionssal, återskallande av treenigt jubel vid Plougs gripande sång:

”Se, derfor drog vi hen
at trykke Eders Højre - og skilles ad igen;
men Aanden, som os drev, bestaaer:
vor Hilsen er en Svale, der varsler Nordens Vaar.”

Den likgiltighet och ringaktning, varmed flertalet av de äldre och styrande till en början betraktat hela denna tilldragelse, förbyttes nu till en överdriven farhåga för vad man förut ansett vara alldeles betydelselöst och övergick snart till avgjort motstånd. Rörelsen, ett i allo anmärkningsvärt tidens tecken, steg allt högre och högre, någon gång svallande över måttets bräddar, och nådde efter ihärdiga ansträngningar för och emot samt märkliga uppträden inom och utom landet, sin höjd 1848, ett synnerligen ogynnsamt år för det gjorda utsädet, vilket möjligen under en fredligare tid förmått bära mognande frukt efter den löftesrika blomningen. Nu trycktes

den våldsamt ned av ödesdigra händelser, och hetsigheten hos dem, som sågo sig svikna i sina överdrivna förhoppningar att stora ting skulle omedelbarligen följa på den lyckliga begynnelsen, bidrog ingalunda att upphjälpa den fallna saken.

Det andra strävandet, som hade till mål en allmän studentförening, var av en långt mindre betydelse, ett slags skandinavism i smått, men ökade icke litet den oroliga och mångfrestande verksamhet, som nu sysslade på nästan varje punkt av det akademiska området. Frågan om den dylik förening hade väl redan tidigare väckts, men åter slumrat in och fått bliva liggande. Nu kallades den ånyo till liv och med vida större utsikt att "blive noget af" än förut. Skandinavismen, studentmötena, den växande lusten för deltagande i dagens politiska fågor och kanhända innerst begäret att åstadkomma något nytt, bättre än det gamla, hade gjort nationssalarnas stugor för trånga för de unga vikingarna.

De längtade efter en vidare rymd att röra sig på, efter en allmännare och mer andlig förbrödring, än den landskapskonventet med åtföljande sexa förmådde att bjuda, och efter ett utbyte av tankar eller åtminstone av ord om närmare liggande och mer omtvistliga ämnen, än dem, vilka vid de sedvanliga disputationsakterna förekommo under form av "teser", hämtade antingen ur någon ännu icke utplundrad klassisk skattkammare, eller från "sunda förnuftets" nedtrampade allmänning. Man tyckte - och ju icke utan skäl - att, om också svenskar, norrmän och danskar ej utan stor svårighet och tålmodsprövande tidsutdräkt kunde bringas tillsammans och förbrödras, så borde väl åtminstone dalkarlar, västgötar, smålänningar och alla de övriga svenska landskapens studenter lätt nog kunna göra det.

Att studenterna även här utgjorde det egentliga rörelsepartiet, särskilt i detta sitt strävande förstärkta av åtskilliga yngre akademiska lärare, var klart, ävensom att motståndet skulle komma företrädesvis från professorerna, vilka kanske klarare insågo de gamla nationsinrättningarnas hälsosamma inverkan på de studerandes seder och kassa, än de förmådde fatta det plötsligt kända behovet av ett friare ungdomens samliv. Även från många äldre studenter, vilka av nationsbanden funnit sig oförhindrade att utsträcka såväl sin studieverksamhet, som sitt umgänge utanför landsmanskapets omkrets, möttes sken, om icke av motstånd, dock av likgiltighet. Reultatet blev, såsom det oftast är händelsen, när meningarna äro alltför mångskiftande, att "den förda diskussionen" - och den var i sanning icke liten - "skulle gälla som svar på frågan".

Under dessa och många andra mindre häftiga meningsstrider, bland vilka dock torde förtjäna att särskilt nämnas den mellan Hegels och Boströms anhängare, vilken lätt begrippligt inskränkte sig till ett fåtal, samt den om universitetets flyttning till huvudstaden, som av lika lätt insedda skäl fick en mer än vanlig utsträckning och till och med bragte det eljest fredliga borgerskapet under vapen, uppstod en brokig massa av flygskrifter, veckoblad samt uppsatser i små och stora tidningar, vilka, långt ifrån att lyckas bilägga tvisterna, syntes göra sitt bästa, stundom ock sitt sämsta, att förlänga deras tillvaro.

Men, det var ej blott det högljudda bullret från kampen mellan skiljaktiga tankar och viljor, som under detta upprörda tidskifte hördes i lärdomsstaden; där förnams ock, och ej sällan, ett mäktigt brus av eniga känslor, vilka svallade högt, än för "fortida minnen", än under "stundens fröjder" och än vid "lyckliga dagars aning" och alltid i sådana ögonblick funno sitt ädlaste och skönaste uttryck i sång.

Kring den av Hæffner och Geijer i svensk jord planterade sångarfanan hade väl redan länge universitetets ungdom varit van att samlas, än på ett tillfälligt upprop, än för firande av någon akademisk festlighet. Dess om varandra blandade och föga strängt ordnade skaror voro mera djärva än övade i sångens idrotter. Utförandet saknade icke en viss ungdomlig kraft, men denna var mera de enskildas godtyckliga, än allas lagbundna. Med detta hade man dock nöjt sig, och

mången ville till och med just däri se en förtjänst, vadan ock de försök, som gjorts till förmån för den senare, avlupit fruktlösa. Försöken togos emellertid nu upp igen och med större hopp om framgång än tillföre. Ej blott det allmänna begäret att åstadkomma något nytt, utan även ett i allmänhet mera än förr utbildat skönhetssinne hjälpte härvid, till, men kanske mest det väntrade besöket av de danska studenterna och det i samband härmed livligt insedda behovet att då uppträda i enig samverkan såsom en man för att värdigt möta och mottaga de ovanliga gästerna. Och så ordnade sig de sjungande skarorna villigt och lydigt under sin anförars² kommando, lämnande sina enskilda och mångskiftande tycken å sido för en gemensam och allmängiltig uppfattning; och snart ljöd den "allmänna sången" - icke minst till sångarnas egen förvåning - stoltare och vackrare än någonsin förut. Månet framsteg återstod dock än att taga, innan hon kunde få fira några triumfer. Den första inföll dock före årtiondets slut. Det var vid de storartade konserterna i Ladugårdslandskyrkan 1848, högsinnat om än ändamålslost givna av studentföreningen till förmån för det kämpande Danmark. Uppsalasången visade då, vilken utomordentlig hänförelse den förmår att framkalla, då den trogen sin starkt begränsade, men höga uppgift, tager sig före att på "ärans och hjältarnas språk" sjunga ut vad som ligger den på hjärtat.

Vad som i icke ringa grad bidrog att hyfsa och höja Uppsalasången och skärpa självkritiken hos hennes unga bärare var onekligen den ovanliga rikedom på tillfällen att höra god musik, som under denna tid gavs. Aldrig tillföre hade tilloppet av framstående förmågor i denna konst varit så stort, som det vart under fyrtioalet, och har väl knappt varit det sedan heller. Huvudstaden besöktes nästan året om av sådana med redan vunnen europeisk ryktbarhet, och alla gjorde de därifrån besök i den nu lätt tillgängliga universitetsstaden, där det vaknade sinnet för tonkonsten förskaffade dem allt talrikare åhörare. Utrymmet på teatern, Gillet och Gustavianum befanns snart otillräckligt, och gång efter annan måste Carolinasalen upplåtas åt de mest frejdade konstnärerna. Även denna sal överfylldes, när Jenny Lind besökte staden, vilket hon under den sista tiden före sin resa till utlandet årligen gjorde och helst under pingstdagarna. Hon ledsagades då av Lindblad och åtföljdes av beundrande skaror från Stockholm, vilka under de härliga vårkvällarna i ungdomstaden ville i dubbelt mått njuta av sin förtjusning; och hon mottogs där av Geijer, talrika vänner och än talrikare hopar av studenter, strålände av ungdomslust och glad förväntan.

Vilket liv under dessa dagar! – Högt uppe i den klara luften kretsade de nyss återkomna svalorna, och nere i vassen utmed ån dansade stålblå trollsländor. I trädgårdarna blommade äppelträden, omsurrade av bin i tusental, och varhelst man gick fram, lågo sippor, kungsängsliljor och gökblomster liksom med flit strödda för ens fötter. Fyris svälde av vårlig fullhet, fallet brusade högre än vanligt, och från trädens ljusgröna kronor hälsade vårfåglar med jublande fröjd en ny tid av sång och kärlek välkommen. På gatorna vimlade det av kommande och mottagande vänner, av studentflockar i vita mössor, damer i ljusa vårdräkter och högtidsklädda stadsbor. Än hejdades man för att hälsa en gammal bekantskap eller göra en ny, än för att visa de främmande eller låta sig av dem visas en förbigående storhet på vetenskapens eller konstens område. Och över det hela brokiga och sorlande vimlet göt sig ett strålände solsken och susande vårliga vindar. Så gick dagen hän, sorlet tystnade, gator och torg blevo öde och Carolinasalen fylldes av tusenden. - Hon sjöng. Den sången har väl ej ännu förklingat hos dem, som fingo lyssna till den. När dånet av dövande handklappningar lagt sig, vågade även studenterna, vilkas stolta fröjd det var att få biträda henne, att låta höra sina sånger. Och sällan spred sig över dem ett sådant skimmer av skönhet som då, ty Jenny Linds gåva var det att ej trycka ned de svagare, utan tvärtom rycka dem med sig upp till rymder, dit man endast når på hänförelsens vingar. - En gång, efter en sådan fest, satte hon sig vid pianot och sjöng i skymningen den till henne då av Geijer skrivna

sången:

”O föll uti ditt varma hjärta
en gnista av den kärlek blott,
som giver fröjd och giver smärta ...”

och då kände nog var och en, ej blott att han hört sin tids snillrikaste sångerska, utan ock att en stråle från denna gnista hastigt trängt sig ned och spritt ett underbart ljus även i hans själ.

Samma enighet, som så visade sig icke mindre i ihållande nitälskan för studentsången och dess förkovran, än i uppbrusande förtjusning i de stunder, vilka av konstens söndagsbarn gjordes till högtider, samma enighet var lika märkbar, antingen det gällde att offra en varaktig kärlek åt de svenska barn av den finske skaldens högsta skaparkraft, vilka just under dessa år sågo dagen³, eller att deltaga i det flyktiga jublet av de dityrambiska majfester, vilka av fyrtiotalets studenter med överdådig levnadslust tillställdes mitt i trängseln av pågående strider och hopade tilldragelser.

Till de fridlysta områden, där enighet, åtminstone en yttre, förmådde göra sig gällande, hörde även det enskilda umgängeslivet, vilket ingalunda utgjorde den för denna tid minst kännetecknande företeelsen i Uppsala. Såsom alltid är händelsen, bar väl varje hem här, såsom annorstädes, sin prägel, och denna tydligare i mån av den trohet, varmed dess husgudar omhuldades. Men i några av dessa hem, och naturligtvis främst i de större eller mera ansedda, där gästernas mängd eller glans ställt husgudarna i skuggan och den ständiga nötningen av besök mer eller mindre utplånat dess ursprungliga prägel, hade vardagslivet blivit förbytt till ett salongsliv och antagit hela dess yttre skick. Att detta i en universitetsstad skulle få en övervägande litterärt-estetisk anstrykning, var klart, liksom ock, att det under den glatta ytan skulle förmå att bibehålla en långt mera verklig och frisk kärna, än vanligen är fallet.

De hem, där detta var händelsen, och vilka därav också vunnit en viss ryktbarhet, voro landshövding Kræmers och fru Silfverstolpes.

I den förres rymliga våning inom den gamla Vasaborgen rådde alltid en obesvärad ton av fri glädje. Förekommande artighet och vitt utsträckt gästfrihet samlade till de ivrigt efterlängtade mottagningarna på slottet ej blott samhällets förnämsta med deras familjer, utan även stadens och ortens ståndspersoner i allmänhet och studenter i synnerhet. Också besöktes dessa mottagningar någon gång av ett så stort antal yngre och äldre, att möjligheten för de förre av ett önskat inträde helt och hållet syntes bero på verkligheten av de senares väntade utträde. Merendels inträffade dock detta efter en eller annan timme, och då andades man i dubbel mening lättare. Trängseln och de första hälsningarna voro överståndna, ungdomen drog sig småningom åt salen, och snart växlade där raskt om med varandra musik och dans. I båda dessa nöjen deltog med brinnande lust även de unga prinsar, som under detta tidskifte besökte universitetet och som särskilt åt tillställningarna på slottet gävo en ökad glädje och glans.

Hände det då, att prins Gustaf sjöng ”I rosens doft”, så vart stämningen med ens så vemodigt högtidlig, att endast den livlige värden vågade bryta tystnaden och, efter ett lika lätt som artigt tolkande av dess smickrande betydelse, sätta dansen i gång igen. Men nöjena inskränkte sig icke blott till sång och dans. Stundom framställdes levande tavlor, i vilka man under förklädnaden ofta igenkände äldre och framstående personligheter jämte de unga. Så varnade man en gång i ”Tassos död” Böttiger med sina starkt markerade sydländska drag; en annan gång såg man Fries’ vackra huvud i ”Milton dikterande för sin dotter”, och åter en annan Valerii ståtliga gestalt i ”Den siste skalden” - alla oförhindrade av år, arbete och ära att vara med i ungdomens lekar. Stundom hände även att de glada skarorna, lämnande sång och dans, trängde sig såsom sagolystna barn kring Andersen och med spänd uppmärksamhet lyssnade till äventyret om ”Ke-

jsereus nye Klæder”, eller ”Paradisets Have”. Hos Kræmers kunde alla, av vad färg de än voro, komma tillsammans. Mängden av besökande, de talrika rummen och den fart, varmed här allt gick undan, gjorde såväl undvikandet av olika tänkande lätt, som ett ofrivilligt sammanträffande dem emellan snart avbrutet.

Den krets åter, som sågs hos fru Silfverstolpe, var på långt när icke så talrik som den förra, och bestod nästan uteslutande av äldre personer, vilkas rykte redan trängt land och rike omkring. Nöjena voro icke heller så omväxlande som på slottet, men av en allvarligare och mera bildande art. Man kom här merendels tillhoppa om kvällarna vid läsningen av någon berömd in- eller utländsk författares nyutkomna arbete, vilket snart gav anledning till livliga meningsutbyten, som än skämtsamt förflyktigades i kvicka anmärkningar, än övergingo till öppenhjärtiga meddelanden av egna åsikter. Att dessa voro väl värda att taga vara på, därför gingo deras bärares namn i full borgen. De, som oftast träffades i denna krets, voro Geijer, Hwasser, Atterbom, Järta, Fahlcrantz, Palmblad och Böttiger; mera sällan syntes där, men då nästan dagligen, de icke i staden bosatta Almqvist, Fredrika Bremer, Lindblad och Börjesson – var och en lika utmärkt för sin skarpt utpräglade karaktär, som sitt egendomliga sätt att låta den träda i dagen. Väl sågos icke alla dessa samtidigt närvarande i fru Silfverstolpes hem efter de Geijerska och Almqvistska stridigheternas början, men de hade nog icke gjort det dessförinnan heller, icke ens de i Uppsala boende.

Om det nu var av akademisk vana att från katedern utan avbrott tala för ett auditorium, eller av en lika vanlig som gärna ursäktad benägenhet hos storfolk att göra ett uteslutande anspråk på lagets öra – alltnog, var och en av dem älskade att ensam rå om sin omgivning eller att åtminstone icke dela väldet med någon annan, än en själsfrände. Följden vart ock den, att liksom av instinkt inga andra sammanträffade än de, som av likstämmighet i tycken och grundsatser drogo väl överens; och sällan stördes de i den goda besittningsrätten av sin kväll genom något oväntat eller störande besök. Undveko de sålunda varandra, sökte de dock, ehuru på skilda tider, det väl kända hem, där de visste, att ett hjärtligt mottagande och en trofast vänskap, båda ostörda av brytningarna dem emellan, alltjämt funnos lika tillgängliga för dem alla.

De yngre personer, som ägde tillträde till dessa aftonkretsar och vilkas ståndpunkt i de pågående striderna icke behövde vara känd, och ej heller blev efterfrågad, kommo alltså småningom att lära känna var och en av dem, enär de lyckligtvis saknade skäl att hålla sig hemma de sköna kvällar, då så många av nordens mest strålande stjärnor voro framme och flammade i all sin glans. Det var dock ej blott under muntert dryftande av dagens frågor eller allvarligt letande efter svar på något av alla tiders spörsmål som timmarna under dessa stjärnklara aftnar flögo sin kos såsom minuter. Där förflöt även mången sådan under lyssnande till skära sånger, dem ställets blida genius föredrog på ett lika enkelt som rörande sätt.

Jämte de Kræmerska och Silfverstolpeska husen funnos även andra, i sin art lika utmärkta, där väl de besökandes antal var ringare och de lysande namnen färre, men där umgänget just därför var mera obesvärat och innerligt. Man gladde sig här åt att vara få, då man härigenom kom varandra närmare, och samtalet kunde bliva mera öppenhjärtigt och förtroligt, och man saknade icke mängden av de store, då man ju alltid hade en av dem mitt ibland sig och denne då mera sig själv än annars. Vörndaden för honom hindrade aldrig glädjens blomster att gro i dess skugga. Tvärtom, de minsta och blygaste av dem fingo där en friskare färg och doft. Och det är nu en gång så med de stora av det rätta slaget, att de väl kunna lida de små och av dem lidas. De upphöra nämligen aldrig att vara deras likar i ungdomlig, ja stundom i barnslig sinnesstämning, även sedan ålderdomen tvingat på dem sina skrynkor och grå hår. Av det slaget voro de, som spreda ljus och fröjd i Geijers, Fries' och Hwassers boningar. Hos dessa tog det svenska hemmets

gudom ut sin rätt utan att jaga Apollo och muserna på dörren, men själv satte han sig i högsätet och lät dem maka åt sig, när hans trotjänare, trevnaden, ej tycktes få plats vid bordet. Aldrig kom rundligheten av lekamlig välfägnad en att glömma, att ”människan lever icke allenast av bröd”, men så tvangs man heller icke här att gång på gång gnaga på samma andliga husmanskosts torra skåpmat.

Sådana hem äro helt visst till välsignelse, var de finnas, och icke minst i en universitetsstad; och där fanns på denna tiden i Uppsala flera av det slaget, dels inom, dels utom akademistaten, väl mindre allmänt kända av studenter än de nämnda, men alla förtjänta av livlig hågkomst och vart och ett av sin särskilda berömmelse.

Må till sist blott ett av dem nämnas, det minsta, men därför ingalunda det minst egendomliga. Det var det, där Alida och Tekla Knös bodde, och där de, omgivna av blommor och tavlor, levde ett liv, som endast i nödfall fick vara verklighetens. Av rörelserna, striderna och förändringarna utom dem visste de stort ingenting eller rättare, ville ingenting veta. De voro som ett par lärkor, som skiftesvis sysslade i sitt undangömda rede helst svingade sig högt upp i luften, där inga gårdesgårdar eller rågskyllar skymde utsikten. Det fanns dock ingen av den lysande krets, som samlades hos fru Silfverstolpe, som ej gärna tittade in i det lilla boet för att efter dagens mödor en stund vederkvicka sig av det glada skämt, som med gustavianskt behag aldrig låtsade om sitt allvar. Flög det oaktat någon gång en tankens örn alltför högt, och där händelsevis fanns en gäst närvarande, som ej var van vid högre lyftning, än den valsen förmår att göra, så skyndade genast lärkorna ned till sin tuva och läto därifrån höra ett glatt kvitter, som lätt lockade flygaren åter ned till jorden.

Alla dessa hem äro längesedan borta, liksom den tid de tillhörde. Minnet av dem bleknar allt mer och mer och skall snart varda utplånat. De hava eftertratts av andra, som troligen lämpa sig bättre efter våra dagars fordringar och som kanske verka lika välgörande som de en gång gjorde. De voro själva, liksom de berömda personligheter, som levde och rörde sig inom dem, barn av sin tid; men den tiden var icke fyrtiotalets, utan den föregående, den som ovan betecknats såsom en universitetets storhetstid med ett bestämt aristokratiskt tycke. Att de därför av mången, som stod utanför eller endast med ena foten inom dem och som mera uteslutande tillhörde det tidskifte, varom här egentligen är fråga – ett tidskifte, vilket i motsats till det förra med skäl kunde kallas en frihetstid med ett lika bestämt demokratiskt tycke – sågos med skeva blickar och följaktligen ock skevt bedömdes, är ej att undra på. Vilka lyten umgängeslivet inom dem än hade – och fritt från sådana var det väl lika litet som någon tids – förnekas kan dock ej att ”det var sol däri”.

Om man besinnar, att alla dessa inre och yttre omdaningar, djupare och ytligare rörelser samt kraftigare eller svagare inflytanden, vilka nu blivit flyktigt vidrörda, försiggingo samtidigt under den inskränkta tidsrymden av några få år och det i omedelbar närhet av en livlig och bildad ungdom, som mest var gripen av den tidsanda, vilken framkallat dem, och som därför genom en icke ovanlig villa ansåg sig som den främst berättigade och viktigaste föraren av hans talan; så kan man lika litet förvåna sig över, att fyrtiotalets studenter i Uppsala i allmänhet erhöilo en egendomlig prägel av vakenhet, företagsamhet och levnadsfröjd, som att dessa all ungdom väl anstående egenskaper stundom slogo över i yra, övermod och njutningslusta.⁴

I början av trettioalet fanns i Uppsala ett sällskap, ursprungligen bestående av åtta studenter, vilka under "fröjd i hjärtan och pokaler" höllo musikaliska sammankomster. I en urkund rörande sällskapets verksamhet heter det att "musiken bestod av en flöjt, en viol, en gitarr, en fagott, ett valthorn samt en prim- och en basröst". Dessa instrumentala tillgångar begagnades likväl endast så länge sammankomsten hölls under tak och dess "förra avdelning" varade. En "senare" gavs under bar himmel med tillhjälp av mindre vanliga instrument, såsom visselpipa, grytlock, lergök, harskrampa o.d., alla dock skötta med en viss färdighet, men icke desto mindre föga välkomna, varhelst de förnummos.

Det var antagligen denna "senare avdelning" av sällskapets musikaliska program, som förskafade det namnet "den turkiska musiken". Snart förstärkt av ledamöter, vilka endast förmådde uppträda i denna avdelning, vilken följaktligen på ett betänkligt sätt växte i styrka, vart sällskapet inom kort en skräck för alla sovande. Klagomål uteblevo icke heller. Ställda till rätta förklarade de svarande fåfängt, att de, om ej alltid på ett lyckligt sätt, städse dock vinnlagt sig om att efter bästa förmåga exekvera "Douce harmonie", "Hulda Rosa" eller "Slumra ljuvt" till sina medmänniskors förmodade glädje och egen vissa uppbyggelse. Tålamodet var tömt, de värsta straffades, och rector magnificus förbjöd allt vidare utförande av turkisk musik i fria luften. Detta var dess dödsdom; ty i rum var den icke blott olidlig, utan hart när livsfarlig för exekutörerna själva, och utan den kunde de icke leva såsom sällskap. ⁵

Några år senare uppkom ett nytt sällskap av enahanda art som det förra, dock med den skillnaden, att dess medlemmar lade vida mer vikt vid att roa sig själva, än att oroa andra. De kallade sig Juvenaler och räknade till en början bland sig några kvarlevor av den turkiska musiken, genom vilka dess traditioner i åtskilligt fortplantades. De voro, såsom deras namn vär ville tillkännagiva, "glada ungdomar", som ej mindre än de förra älskade tonernas och glasens klang, men de gjorde det med större besinning, om ej moralisk, så åtminstone estetisk, vilket gav även åt deras ystraste fröjder ett visst behag, som avtvang till och med den kärvaste trumpenhet, om den vågade sig in i leken, ett godkännande löje. Hade hos "Turkarna" instrumentalmusiken varit den övervägande, så blev åter vokalmusiken det hos Juvenalerna. De ägde bland sig flera utmärkta röster och sjöngo, jämte en mängd då mycket gängse manskvartetter av Spohr, Kreutzer o.a., helst, och i synnerhet vid gladare tillfällen, ett slags potpurrier, fritt hopsatta av omtyckta bitar ur operor, kända Bellmansånger eller muntra slagdängor, med ord lika fritt rörade på poesins område och efter behov omstuvade, eller ock för tillfället gjorda. Upphovsmannen till dessa tut-tifrutti-anrättningar och själen i Juvenalernas förbund var en glad och behagligt självsvåldig student, sedan lika känd för sina lekande och kvicka infall, som då för sin ovanligt vackra tenorröst.

Första gången jag såg och hörde Juvenalerna mangrant samlade var vid majfesten 1843. Klädda till zigenare sutto de kring en flammande brylå i en skogsdunge vid Eklundshofslätten. De sista tonerna av en kör ur Preciosa, vilken lockat en skara av åhörare och bland dem mig bort till dem, hade förklingat, och nu reste sig alla och uppstämde:

"Samloms, bröder Juvenaler,
morlach, morlach, tralala lalala,
kring buteljer och pokaler!
Morlach, morlach, tralala lala.
Kring vår stora kopparkittel,
morlach, morlach, tralala lala,
har vår Orden sitt kapitel,
morlach, morlach, tralala lala,
 på Eklundshof.
Är jag född, så vill jag leva

och må väl på bästa vis
som en Adam med sin Eva
uti paradiset.
Våren är kommen! På sina kransar” etc.

En samling av så uppsluppet glada ansikten hade jag ej förut sett, ej heller hört en så stämningsfull samklang av ungdomliga röster. Visserligen var jag bekant sedan flera år tillbaka med några av dem, men bekantskapen, tillfälligtvis uppkommen, hade ock endast tillfälligtvis fortsatts. Olika sysselsättningar och olika tidsfördriv hade alltjämt fört våra banor åtskilda, ej samman. De flesta av dem studerade juridik eller medicin och umgingos i sällskapskretsar, i vilka jag var främmande; och de gjorde lika litet visit i de panteistiska rymderna hos Spinoza och Hegel, som i de polyteistiska hos fruarna Silfverstolpe och Knös. Den enda sällskapskrets, i vilken slumpen någon gång fört oss tillsammans, var den Kræmerska. Men där fann jag ingenting särskilt tilldragande hos dem, ej heller något, som skilde dem från andra hyggliga ungherrar, om ej möjligen det, att de sågo mindre roade ut.

En eftermiddag efter majfesten, då jag av en händelse gick förbi Åkerstens, då för tiden det mest ansedda schweizeriet i Uppsala, knackades på rutan, och en bekant juvenal vinkade åt mig att komma in. Jag följde uppmaningen och fann i det inre rummet en hop studenter, alla hörande till Juvenalerna, sittande i skjortärmarna kring ett långt bord. De voro tysta och ivrigt sysselsatta med skrivning. En hastig nick till hälsning visade att det var bråttom. En av dem, som troligen redan hade sitt stilprov färdigt, förklarade i hast, att ”här hölls akademi”, att ”ett ämne ännu låg kvar i hatten”, att ”det stod mig fritt att behandla det i bunden eller obunden stil”, att ”jag hade 10 minuter på mig, innan uppläsningen och prisutdelningen skulle börja” - och därmed kastade han till mig en papperslapp och en blyertspenna.

Vad var att göra? Ämnet var - jag minns ej vilken - gallimatias. Att behandla det på prosa, därtill fanns ej tid. En vers måste rädda mig ur den kanske tillställda klämman, och den blev lyckligtvis i laga tid färdig. Uppläsningen av de vittra alstren begynte och med den ock ledamöternas mer eller mindre befängda yttranden av bifall eller klander. Den akademiska värdigheten, som skulle upprätthållas av præses, förlorade gång på gång jämvikten och gick slutligen alldeles över ända under de smittsammaste skrattsalvor. De utgivna ämnena tävlade i kostlighet med avhandlingarna. De utmärkte sig i allmänhet - jag bör tillstå det - för kvickt sagda dumheter och fyndigt rimmade orimligheter; men till akademins heder bör ock nämnas, att man alldeles slapp ifrån dumt sagda kvickheter och all tillgjord originalitet. Vid prisutdelningen, som skedde i punsch, hedrades även jag för min vers, och då jag sedan också deltog i sången, var jag ”vorden såsom en av oss”.⁶

Vi skildes åt sent och i den gladaste sinnesstämning, men någon turkisk musik uppfördes icke på gatorna.

Hemkommen föreföll det mig som hade jag varit borta ett helt år. De välkända böckerna, lämnade sedan knappt en halv dag, lågo uppslagna på skrivbordet, men sågo grå och dammiga ut, som om de på länge ej varit rörda, och de tankedigra orden, vilka det varit min mångåriga fröjd att söka fatta, stirrade nu meningslösa upp emot mig. Jag vände mig skyggt från dem till klaveret, där jag så ofta i stilla beundran studerat de gamla mästarnas stränga fugor. Där stod även nu en sådan framme på notställaren, men - hur främmande såg den ej ut! Noterna liknade knotor i skramlande benrangel, vilka uttänjda eller hopkrupna i onaturliga ställningar mekaniskt rörde sig framåt och likformigt efter varandra klevo upp och ned på linjerna, satta igång liksom av en trolsk drivkraft. Jag började oroligt gå fram och åter, ty jag varken ville eller kunde sova. Det var

så kvavt och instängt i min trånga vindskupa. Jag öppnade fönstret. O, hur annorlunda där ute! Hur stilla och ljuvt slumrade ej hela naturen i den ljumma majnatten! Där var också tyst, men ej den livlösa tystnaden i en grav, det var tystnaden kring en vagga, där den späda våren låg och drömde om midsommardagar. De höga popplarna mitt över ån kastade djupa skuggor på laboratoriets vita väggar, och fönstren glittrade i det klara månskenet. Då och då förde en vindfläkt till mig än de avbrutna tonerna från en avlägsen serenad, än de outtröttliga kornknarrarnas lockljud från ängarna kring Bleket. Alltjämt brusade det från fallet, stundom fjärrare, stundom närmare, och då tyckte jag mig höra, hur Näcken där nere sjöng:

”Grau, theurer Freund, ist alle Theorie,
nur grün des Lebens goldner Baum.”

Inom mig rörde sig ett virrvarr av rytmer, rim, melodier och ord, ur vilket fantastiska dimbilder skymtade fram och försvunno lika hastigt som de skiftande synerna i ett hastigt kringvridet kaleidoskop. En av dessa bilder hade, ehuru ständigt i något avseende förändrad, oftare återkommit, och jag kände nu en oemotståndlig lust att taga fatt den och fästa den i minnet. Jag gick till klaveret, kastade undan fugan, fick fram ett notpapper, och snart trängdes där om varandra toner och ord.

Innan jag lade mig till vila, var min första juvenalsång färdig.

Det dagades. Fåglarna i träden utanför på Ågatan hade redan börjat att jubla sitt ”viva la compagnia”, då jag sjöng igenom mitt därinne.

Det gulnade notpapper, på vilket en gång denna sång nedskrevs, finnes kvar. På dess andra sida synes en mödosamt utarbetad motett i sträv och allvarlig stil. Gud vet, om ej alla mina följande sånger haft något dyligt på baksidan.

Då vid nästa sammanträffande hos Åkerstens ”Viva la compagnia”, solo med kör, inövades, och trots åtskilliga där förekommande svårigheter och harmoniska knaggligheter tycktes vinna ett odelat bifall, inträdde helt oväntat till oss Sveriges bäste sånglärare. Nyss ankommen till staden och något bekant med ett par av sällskapet medlemmar, hade han från yttre rummet hört de strävsamma försöken i det inre och fått lust att vara med. Han hälsades naturligtvis som en gudasänd. Med sitt vanliga nit och liv lyckades det honom snart att sätta en högre färg på den lilla sången och en friskare fart i föredraget. Ehuru Juvenalerna aldrig mera erhöillo mera än denna enda lektion av en mästare, kunno de dock sedan, när de sjöngo riktigt väl, berömma sig av att vara elever av Berg.

Snart befanns dock det lilla rummet hos Åkerstens alltför otillräckligt för andra sammankomster än tillfälliga. Man beslöt då, att för de större och på förhand beramade anskaffa en rymligare lokal, och därtill utsågs den förnämsta, som då fanns, nämligen övre salen hos Österberg, vilken då innehade källaren Äplet vid Gilletorget. Det var här de beryktade söndags-soaréerna ägde rum, till vilka tillträde med iver söktes ej blott av Juvenalernas jämnåriga, vilka det ytterst sällan lyckades att få vara med, utan även av äldre och framstående män i och utom Uppsala, vilka med samma grad av glädje mottogos, som de själva ville eller förmådde mottaga den.

Dessa soaréer voro icke några vardagstillställningar, utan förekommo ganska sparsamt. Då de understundom gåvos, sparades åter varken penningar, ansträngningar eller tid. För varje soaré uppgjordes ett särskilt program, och redan detta, som merendels var ett kännetecknande register på de uppträdande medlemmarnas skaplynnen, skiftade i alla glädjens regnbågsfärger. Var och en, som hörde till sällskapet, ägde rättighet att taga med sig någon främmande,

men måste svara för att denne ej störde nöjet genom någondera av de varandra motsatta, men alltid obehagliga egenskaperna: tråkighet eller bråkighet.

Då jag väl ännu äger denna rätt kvar, tager jag mig friheten fråga den ärade läsaren, om han har lust att följa med på ett kort besök hos Juvenalerna. De hava just i kväll en sådan där söndagssoaré, och den lär vara mycket besökt.

Det går ju an att göra ett försök?

Man kommer, när man behagar, går, när man vill; särskild klädsel behövs ej, ty däruppe går man lika ofta i skjortärmarna och utan halsduk, som i frack och med vit. En god sak är ju även det, att läsaren såsom inbjuden slipper att betala. Presentation kunna vi lätt undvika. Jag skall nämligen hava den äran att säga, att Juvenalerna, som inga titlar besitta ännu och knappt få behålla sina egna namn, visa en förvånande likgiltighet för andras.

Var nu god och följ mig!

Vi gå igenom ett par sidorum och sätta oss i närmsta hörnet av ”stora salen”, där de blommande nerierna stå. Där kunna vi både se och höra allt, utan att själva bli bemärkta.

Med benägen tillåtelse och för att undvika den kateketiska formen, vilken jag icke älskar, skall jag, likt ”gubben med skåpet”, oavbrutet prata om, förklara eller berömma de taylor, som därinne upprullas.

Här sitta vi ju rätt gott?

Jag märker, att vi äro sent ute, ty sexan dukas av, och en och annan cigarr är redan tänd. Samtalet är i full gång. Somliga stå i gruper och tala om dagens nyheter, andra vandra kring stora bordet, där nu bålen är framsatt och en flink Hebe ordnar glaset under överinseende av en lång, mager och språksam herre med små mustascher och ett glatt skinande anlete. Han är i ständig rörelse, småskrattar, prövar punschen, snusar och tycks otåligt vänta att få giva signal till festens början. Kring det öppnade pianot stå några Juvenaler i samtal. Det syns att de äro sångare. På pianostolen sitter tyst och med lornjett i ögat ackompanjatören, en ovanligt vacker ung man med ett fint och melankoliskt utseende. Nere vid dörren stå samlade kring det där uppslagna stora programmet en hop herrar, påtagligen icke studenter, de se ut såsom militärer, professorer, artister ...

Tyst! – Nu klingar silverskeden mot bålkanten, och i detsamma höres

”Nunc est bibendum, kling, klang, Juvenaler!”

vilken är en stående inledningssång på alla söndagssoaréer. Se, hur förnöjda sångarna se ut! Snart smittar deras utseende hela samlingen, då de hunnit till sitt pianissimo:

”Bröder det äro vi alla,
Lusta vår moder vi kalla;
pappa är okänd, men sladder
säger, att Bacchus stått fadder;
Bellman sjöng döpelse-trallen,
vrok en skål punsch bak i skallen,
sade: Om här hålles duvet,
slipper ni myror i huvet.”

Och när de efter ett förträffligt crescendo komma till slutet:

”Det är otroligt vad här skall bli roligt!”

då tindra allas ögon, och förtjusningen bryter ut i ett stormande

”Lahitt - laha!”

i vilket slutrop, som ej låter översätta sig, enär det ej tillhör något känt språk, alla få deltaga, även de, vilka det annars och på goda skäl är strängeligen förbjudet att öppna sin mun till sång.

Men sexmästaren har redan länge fåfängt äskat ljud med sin silversked. Äntligen lyckas det honom att göra sig hörd, och efter att med skorrande stämma hava ropat sitt välkända: ”Mina herrar!” hemställer han, under ständiga avbrott från ett par lika roliga, som närgångna interlokutörer, om icke grannlagenheten bjuder, att, enär konungen nyligen anlant till staden, studentkåren uppvaktar hans majestät med sång.

”Jo, ja!” skrikes från alla håll, och nu rusar man ut i tamburen efter kappor och vita mössor. Snart tåga samtliga, led efter led, kring salen sjungande

”Ur Ossians dunkla sagovärld
ditt Oscars namn emot oss klingar.”

När sången är slut, stanna de i en halvcirkel borta vid ändan av salen. Folksången uppstämmer. Dubbeldörrarna öppnas, och fram på tröskeln träder vänligt nickande åt alla sidor konung OSCAR den förste. Alla huvuden blottas. Gästerna kunna ej återhålla rop av förvåning. Då folksången och leveropen upphört, nedstiger konungen och tilltalar de främst stående. Likheten i röst och åtbörder är förvillande. Men snart behagar det majestätet att ej bättre taga i akt sin höga värdighet, än att han med cynisk livlighet ropar: ”min själ, luktar här inte punsch!” - varvid de små svarta mustascherna hastigt flyga upp under den krökta näsan och blotta en bländande rad av vita tänder. Illusionen är förbi. Det fallna majestätet behandlas som en jämlike, men synes alls icke taga det illa.

En känd konstberidarmarsch förkunnar emellertid att något nytt är å färde, och det dröjer ej heller länge, innan en ståtlig ekvilibrist, klädd i trikåer - åtminstone delvis - inträder. Det är med allt annat än anspråkslösa later han visar sig på styva linan. ”Linan?” ... ja, hon finns visserligen endast i föreställningen, men naturligtvis fordras det desto större skicklighet och mod att dansa på en sådan och därunder jonglera med knivar, buteljer o d. Den nye Alcide avslutar sitt fast obegripliga uppträdande med en stor briljant balans - världens åttonde underverk - med fem stolar på en arm. Hans avskedshälsning till den belåtna publiken utmärker sig för den självkänsla, som är oskiljaktig från varje stor dansmästare.

Vad skall nu komma?

Medan den flåsande lindansaren dricker brorskål med en tjusad brukspatron, skall jag se efter på programmet. - Nå, skönt! Det blir första trion ur Don Juan. ”Kommendören spelas av den, som utför Don Juans roll, och samma person har även benäget åtagit sig Leporellos. Stor deklamatorisk-mimisk-musikalisk-gymnastisk konstprodukt.” De karakteristiska löpningarna i ackompanjemanget, vilka härma utfallen från de fåktande, höras redan. Don Juans tre dödande stötar tyckas stanna lika fast och genomträngande i kommendörens bröst som de kraftigt spetsiga tonerna i kadensen. Vacklande inkommer nu den gamle och faller ned vid fonddörren. Den härliga trion börjar. Med matt stämma ropar kommendören på hjälp, under det Don Juan framme vid rampen övermodigt härmar den döende gubben, och Leporello, hopkrupen av förskräckelse i en vrå, med darrande röst beskärmar sig över det nesliga dådet. Den ärade läsaren kanske ser och hör blott en person i sänder? Ja, så besynnerligt kan verkligen synorganet vara hos

somliga. Jag ser och hör tre, så snabbt skifta växlingarna i läge, hållning, utseende och röst. Visserligen återgives Leporellos parti med en märkbar förkärlek; men det haver sig icke heller så lätt att illusoriskt framställa Don Juan, då naturen skänkt en gult, rakt hår och gredelint ansikte, och vanan därjämte ett par outhärliga glasögon.

Under det att somliga klinga med Don Juan och andra med Leporello, och kommandören tacksamt uppbär tributen för alla tre, ställes på ett bord i andra ändan av salen en stol, och på den hänges en kappa.

Strax därpå visar sig där bakom en yngling med håret slätt tillbakastruket och rocken tillknäppt högt upp i halsen samt med en lång, vit näsduk i högra handen. Det prästerliga utseendet och den stela hållningen svära på ett löjligt sätt mot det skratlystna draget kring munnen och de spelande ögonen. Efter en stunds tystnad börjar han med välljudande stämma att uppmana sina älskade åhörare att med honom deltaga i en kort stunds betraktelse över den sköna, aldrig tillfyllest beaktade sanningen att ”sippan i lunden nigande står”, däri han lovar att tillse: 1) varför sippan står i lunden; 2) varför hon står där nigande; 3) varför hon står, då hon niger; och äntligen 4) varför hon niger, då hon står. Alla punkterna genomgås på ett lika uppbyggligt som övertygande sätt. Sedan komma allmänna och enskilda kungörelser, upplästa med en fart, som är förvånande, därpå lysningar till äktenskap mellan de besynnerligaste kontrahenter o s v. Man skall hava hört den utmärkte predikanten på den tiden för att fatta, huru även ett vågat skämt kan göras icke blott helt oförargligt, utan rent av älskvärt.

Men nu måtte det visst bliva Bellmanssång, ty jag ser, hur de flytta sina stolar kring det stora bordet. På en av dessa, något skild från de övriga, sätter sig bredbent och med händerna på de runda knäna en överfrodig juvenal med ett lycksaligt skimmer över sina rodnande trumpetarkinder. Med böjlig, men föga fyllig stämma och med stark brytning på gotländska börjar han:

”Snart är jag ryckt ur tidens sköte” ...

Man är nästan färdig att med ett leende fråga: vem är det han härmar? - då man snart hejdas av den förvånande tydlighet i deklamationen och den sympatiska klang i sången, vilka oemotståndligt draga uppmärksamheten till sig. Hela föredraget påminner om ljudet från en mandolin - fint, genomträngande och dock smekande. Man lyssnar och vill höra mer. När han slutat och hör ropen på ett extranummer, stöter han fram ett kort och belåtet skratt, ropar ”skål gubbar!” till sina grannar och begynner så

”Mollberg satt i paulun”,

varvid han framställer denne så omornad och genomruskig, att han själv ser ut som vore han

”fylld med fjäder och dun.”

”Vad ämnar den där taga sig till? ... den där egendomliga figuren här bredvid oss, på andra sidan neriebusken? ... Han har kastat av sig rocken och dragit upp skjortärmarna. Se, nu håller han en butelj starköl i ett tvättfat.”

Jo, det är ju han, som skall ”lägga för” nu, och då brukar han friska upp sig med en översköljning i det lockiga huvudet. Så, nu är han färdig och går med kraftiga steg, nästan haltande under tyngden av överkroppen eller vikten av sitt uppdrag fram på golvet och förkunnar, att han ämnar återgiva ”England och Frankrike” av Tegnér. Därpå stiger han upp i en soffa, sträcker ut de

seniga armen mot golvet, och börjar ”Ligg du fördärvliga där”. När Frankrike sedan svarar, har han hoppat ned och står på fastlandet; och så ombytes ståndpunkten alltjämt under fortgången av den bittra dialogen. Vilket liv i föredraget! Här är ej fråga om finhet, smidighet och måtta i uttrycket. Bålstor kraft och storslagna åtbörder häva nästan våldsamt fram de bjärt färglagda ordens alla skiftningar av hat, hämnd och hån. Ådrorna svälla kring tinningarna, de buskiga ögonbrynen fara upp och ned, hexameterna ramla som klippras utför de breda läpparna. Och när slutligen England ryter:

”Vimplarna flyga i skyn, det regnar som fordom i Sodom,
böljan är skummig av blod; möt mig, du trotsiga, där!”

och Frankrike svarar:

”Örnarna flyga i skyn, det dundrar som åskan på domdag,
jorden är slipprig av blod; möt mig, du trotsiga, där!”

då smattra i sanning de skarpa konsonanterna som hagelskurar fring åhörarnas öron, och de väldiga vokalerna dåna som Tors vagshjul bland molnen. Det är slut. Han står kvar ännu en stund i fru Österbergs grymt nedtrampade soffa och torkar svetten ur pannan med ett par hopkramade nothäften. Glaset, som under jubel räckes honom, betraktar han ungefär så som en hungrig dalkarl skulle betrakta en sockerpulla ...

”Men, varför blev det i hast så tyst i salen?”

Jo, se dit ... dit bort i det mörka sidorummet! Nu tänds där en färgad eld, och vid dess sken synes livslevande ”den borghesiske fåktaren”. Förträffligt! ”Var har den på samma gång så smidiga och atletiskt utbildade kämpagestalten kommit från? Är han med det kolsvarta håret och den bronsfärgade hyn en nordisk yngling?” Ja väl, till och med en norrländsk. - ”Och juvenal?” ... Ja visst, vi hämta aldrig våra medhjälpare utifrån. - Men synen är försvunnen. Alla stå stilla, väntande på mera. Och där kommer det också. Fåktaren har stupat. Med lutat huvud ligger han där nu såsom ”den döende gladiatoren” och förblöder. De nyss från hjässan till fotabjället spända musklerna hava slappats. Den arme drager sin sista suck vid den slocknande lågan från fyrfatet.

Men, min ärade läsare, skola vi ej gå nu? Du är kanske uttröttad både vid de brokiga tavlorna och vid gubben med skåpet? Och är du det ej, så måste jag dock avlägsna mig. Jag har ej tid att längre stanna kvar hos Juvenalerna, och det är långt till slutet än.

Se, där samlas de nu kring sin första tenor, som står vid bålet och gnolande prövar, hur högt han kan gå med bröströst i kväll. Han tänker visst förestava Juvenaleden. Jag känner till det där. Den gulbruna silkesnäduken svajar som en vimpel från byxfickan, han tager en stor pris snus ”med eftertanke” och nickar skälmtigt till den gamle överstlöjtnanten på andra sidan bordet, vilken gnuggar händerna i preliminär förtjusning; och nu klingar det genom salen: ”Hitåt, kamrater!”

Följ med nu, eller farväl!

Vi kunna ju i tamburen höra på, medan vi söka rätt på våra överrockar. Se där är er! Var är min? - Ah, det var visst den de behagade hänga på predikstolen. Gå efter den, Lazarilla!

Hör nu, hur övergivet de sjunga:

”Klang då, kamrater, ta'n edra glas!
Vi skriva in oss i glädjens annaler,
vi skola visa hur livet bör ta's,
dricka dess fröjd utur fulla pokaler,
och om med tiden vår bål går i kras,
vi duka under för nyktra kabaler,
topp! - arrangerom då än ett kalas,
mitt i förtreten! - Gutår, juvenaler!”

”Men, när sluta de då därinne?”

Ja, det är svårt att säga. Programmet är blott halvhunnet. Nu komma först gymnastiska tävlingslekar, i vilka vem som vill får deltaga; och i kväll förekomma alla slag av krokdragning, såsom fingerkrok, armkrok m fl. Klockan 12 utföres sedan en melodram: ”Starke Per i byn” med balett och bengaliska eldar o s v.

”På det viset tager det ju ej slut i natt?”

Nej, troligtvis icke. Jag såg att programmets sista nummer var ”O, hur härligt majsoler”, och det skulle utföras på Islandsbron.

Det är ej i deras enskilda hem och i djupt vardagslag vi hava träffat Juvenalerna.

Den, som önskar söka dem där för att göra en närmare bekantskap, må utan fruktan för att gå grannlagenheten för nära, gärna försöka det, men mig kan han därvid icke påräkna såsom ledsagare, ehuru jag mer än väl

”vet, var de bo, vad de heta” ...

och, om jag följde med, helt visst mer än en gång skulle få den tillfridsställelsen att höra det förvånade utropet: ”Var han med bland Juvenalerna!”

Den personliga kännedomen av dem är nämligen för syftet av denna framställning av intet värde, endast den kollektiva kan äga något. Det är såsom ett slutet sällskap av studenter de säkts och träffats, först på Eklundshof vid majfesten, sedan hos Åkerstens vid ett par akademiskt musikaliska sammankomster och nu sist hos Österbergs vid en större tillställning - allt således på offentliga ställen.

Den bekantskap, som sålunda gjorts och kunnat göras, måste vara tämligen ytlig, men torde likväl anses mer än tillräcklig för att ådagalägga, att Juvenalerna varken hörde till dem, vilkas glädje ligger i kannan, ej heller till dem, vars förslöade sinnen ej mera förmå njuta av livets goda.

Eller, när sökte och fann den dåsige och skrävlande källarkunden, den veklige och blaserade dagdrivaren något nöje i förströelser av det slag, som de älskade?

Det som mest kännetecknade dem var just mosatsen till dessas andliga och kroppsliga för-
lamning, det var ett överflöd av livslust och livskraft, vilket - låt vara alltför ensidigt - strömmade ut åt det estetiska hållet. Ursäktligt var det ju ock därför, att det av de strängare ansågs såsom ett innehållstomt skum, eller än värre, såsom det svällande och bedrägliga skalet kring en förtorkad och maskstungen kärna. Hade detta verkligen varit händelsen, nog hade väl då de moraliska lyten, vilka företrädesvis trivas och frodas just i en sådan andlig temperatur, också hos dem visat sig i någon högre grad, än hos andra deras jämnåriga. Men ”skryt, skrymteri och falskhet” och dessas vanliga hantlangare: avund, tillgjordhet och smicker var väl det som allra minst kunde förebrås Juvenalerna. Deras i ögonen fallande fel, vilka varken voro få eller små, lågo åt ett helt annat håll.

Och där må de få ligga, antingen de nu äro avlagda, eller endast inlagda i de forna förtjänsternas slitna plagg!

Det är länge sedan den straffpredikan hördes och behövde höras, vilken en av sällskapets medlemmar,

”Han med ludna barmen,
ådrorna på armen,
något hjulbent, som jag tror,
han, som står och knyter
nävarna och ryter
och ser ut som Auka-Tor”

höll för sina då åtminstone föga ångerfulla bröder, och i vilken de på ett ställe målas sålunda:

”Ja, mitt på ljusa då'n I kunnen sjunga
med tjustningsmakt ert 'viva la compagnia!'
och styra in på nobis recta via.

Så regellös är er société
i sina nöjen som uti dieten,
kan tedags tömma drammar sinom tre
och rikta emot själva stå'n raketen
och hålla soiréer utan damer,
där I ge'n tusan vad I kosten på er:
där i de allra finaste trikåer
I ge'n tableaux vivants med melodramer
av epigrammer, pantomimer, jonglerier;

se'n svärma tusen fria fantasier
i edra alltför muntra melodier.
I skämten, f-n anfäkta, bort faraler,
som kunde figureras med på baler;
så går ju lätt en lyckad strof förgången
som möjligen begripits i salongen.
Ert uttryckssätt är likvisst sällan valt,
men kanske nästan mycket radikalt.

Ännu ett fel man har hos er att klandra,
och det är roten just till alla andra:
I sen ju så förbannat glada ut,
att ingen fakultet vill kännas vid er!
Jag ser här ingen akademisk trut ...
Vem kan med heder här tentera ut,
som så där oförsiktigt nacken vrider?”

Och med tanken på tentamen, vilken då och då lik den ”objudne gästen” uppträdde i det glada laget, varnar botpredikanten sedan:

”Skrev du en munter bit, du bör förstöra’n;
slikt duger icke då att exekvera.
Vad kan väl ett ”lahitt-laha!” rendera
uti betyg för Lindblad eller Göran?”⁷

Det ”renderade” också i allmänhet litet; och som de glada stundernas ”lahitt-laha!” tagit för sig alltför mycken tid för att det icke skulle märkas i de allvarsamma, så blev det också i allmänhet:

”strunt till examen han tog till slut”,

och vad var då naturligare, än att, med överskattande av en, lindrigast sagt, tvivelaktig flit, försöka fritaga sig själv för allt klander och kasta skulden på de avoga professorerna, vilka varit nog gemena att giva betyg efter ådagalagda insikter i stället för efter förmodade anlag. Och så sjöng en och annan i förargelsen:

”Hade jag de runda år,
som jag grälat bort, tillbaka,
annat malt i mugg, gutår!
andra bullar skull’ jag smaka,
och så le åt gamla token,
som så flitigt satt vid boken
och fick strunt till lön ändå
av det vittberömda skrå,
som är känt utav så få
här i livet.”

Om nu detta mer lättfärdiga sätt att sköta studierna visserligen var det mest förekommande, så saknades dock icke å andra sidan exempel på ett alldeles motsatt tillvägagående, då, vare sig av ett verkligt intresse för ämnet eller av ett fåfängligt begär att utmärka sig, en och annan, utan tillbörligt anseende å tidsutdräkten, ej kunde förmå sig att underkasta sig en tentamen med mindre han hyste väl grundade anspråk att där erhålla högsta betyget.

Till följd härav blevo också de flesta juvenalerna, antingen genom ett alltför knapphändigt eller alltför omständligt studerande, försinkade i sin slutliga examen och - om ej ”överliggare” - i allmänhet mycket fullmogna akademiska alumner, innan de lämnade universitetet. De ansågo sig ock på grund av denna sin längre vistelse i lärdomsstaden besitta en icke obetydligt större livserfarenhet än de yngre, utan att likväl vilja göra någon strängare tillämpning av denna sin åsikt om åldersmeriter, när det gällde professorer och deras vederlikar. Dessa voro i de flesta fall i deras ögon ”gubbar”, liksom de förre ”pojkar”.

Måtte det ej lända dem alltför mycket till last detta fel, som är så allmänt vid en viss ålder!

Den entusiasm, som livade de yngre studenterna för de stora frågorna för dagen, delades väl också av juvenalerna, så länge dessa frågors estetiska solsida erbjöd något lyse och värme åt fantasien eller känslan, men svalnade betydligt, då de praktiska svårigheterna inställde sig och med dem den förståndsmäsiga behandling, som i allmänhet icke är att räkna till ungdomens starka sidor. Om nu detta svalnande berodde på ett mindre allvarligt sinne, eller ett kanske mognare omdöme, må vara osagt - säkert är, att det myckna ordandet, ivrandet, beslutandet och äntligen förkättrandet av olika tänkande var dem i hög grad motbjudande, och mer än en gång förenades deras röster att på frågan:

”Vad färg bär han i tiden, en äkta juvenal?”

energiskt giva det svaret:

”Det vet han ej, I bröder!
Han bryr sig ej med namn;
men kind och hjärta glöder,
och öppen står hans famn.
Partier ger han knäveln,
ej är han Skandinav,
Studentföreningsdjäveln
den vet han inte av” o s v.

Allt, som verkligen lade eller blott tycktes lägga band på hans frihet att tänka, handla och känna i enlighet med sig själv, var honom fientligt. Därför motsatte han sig alltid sådana gällande åsikter, vilkas sanning han icke insåg, sådana storslagna strävanden, vilkas syften syntes honom värdelösa, och sådana högtidliga stämningar, i vilka han såg endast en stereotyperad onatur. Utan att ett ögonblick själv tänka därpå, än mindre söka därav göra sig en levnadsregel, ville han i allt vara sin egen; och under det att han sålunda instinktmässigt undvek att råka i en annans våld, kom han att fastna i sitt eget och blev, både efter bokstaven och anden, självsvåldig. Dock fordrade han aldrig - därutinnan åtminstone konsekvent - att hans tycken skulle vara bestämmande för andra, utan lämnade medgörligt och välvilligt fullt utrymme åt vilka ärliga åsikter, strävanden och tycken som helst, blott han fick hava sina egna i fred; och därför framstod hans självsvåld aldrig fränstötande eller obehagligt, utan snarare tvärtom.

Man ser härav, att åtminstone ett genomgående drag i Juvenalkaraktern utan svårighet kan letas fram ur en gammal vishetsregel: ”leben und leben lassen”.

Liksom friska barn ej behöva mer, för att deras fröjd skall vara fullkommen, än att de, lämnade utan uppsikt åt sig själva, fritt få springa omkring, väsnas och slippa att höra de vanliga tillsägelseorna att ”icke bullra”, att ”akta sina kläder” och att ”läsa över sin läxa”, så behövde ej Juvenalerna mer för att glädjen hos dem skulle stå högt i taket, än att få vara tillsammans och känna sig befriade såväl från de inre påminnelserna om besinning, klokhet och plikt, som från de yttre om etikett, konvens och comme il faut - allt detta i deras tycke gemena otyg, åt vilket svenska språket ej velat nedlåta sig att ens låna några passande uttryck. Och hade de väl kommit tillsammans och ej voro alltför få, så dröjde det ej länge, innan de övriga, och såsom det med skäl kunde tyckas, vida svårare villkoren för glädjen voro uppfyllda. Stämningen blev nämligen snart sådan, att man hörde

”Frågas: om ej permission
skulle kunna tagas
från förstånd och från god ton,
ända tills det dagas?”

varpå svaret naturligtvis blev:

”Jo visst tusan, om ock nej
skriks från alla kanter
av förståndets ‘bunte Reih’ ”
och goda tonens tanter.”

Och hördes några protester, så var det endast för att framkalla ett överväldigande fortissimo, då alla i korus instämde:

”Inga om och inga men!
Ty här skall ändå valsas -
här skall valsas.”

Och hade man väl hunnit så långt och därefter fått kasta av sig rock och halsduk, så fann man, att i hastigheten alla bekymmer för morgondagen också följt med.

Förunderligt! - Man måste medgiva, att det icke var några vanliga rockar och halsdukar Juvenalerna begagnade den tiden. Skada blott att de till slut blevo utslitna och sedan omöjligen kunde ersättas av några nya! Det förhöll sig troligen med dem som med våren och ungdomen. När deras tid är förgången, kommer nog en annan och ny, men icke densamma, icke likadan och dessutom, hur mycket bättre och rikare den än må vara, likväl berövad de förras friska behag och undergörande egenskaper. Kan man då skäligen förundras över Juvenalerna, att de förälskade sig i sina vanda plagg liksom i ett slags ”Lykkens Galosker”, och begagnade dem i det längsta?

De kände nog på sig, att andra tider skulle komma, tider av mulet allvar, och voro därför angelägna att icke något på förhand inkräktades av det närvarandes soliga glädje:

”Ty såsom rosens blad så falla
ungdomsåren från oss alla:
tids nog då att sätta frukt
i all ärbarhet och tukt,
när vår blomma mist sin lukt
här i livet.”

Så sjöngo de.

Att försvara en sådan levnadsåsiikt vore sämre än att hysa den; och att hysa och hemligt hylla den mer klandervärt än att tanklöst följa den. Men även att göra detta - och det var vad Juvenalerna gjorde - är knappast på allvar förtjänt av en ursäkt, på sin höjd av en förklaring. Ty de voro i sanning alltför gamla och mogna för att vara barn.

Och dock, hur mycket mer av berättigat hopp i avseende på framtiden låg icke förvarat hos dem, än hos sådana deras jämnåriga då och nu, om vilka med tillämpning av en lika sträng paragraf i fördömandets lagbok kan sägas: de äro i sanning alltför unga och omogna för att vara gubbar!

Ynglingar, liksom bin, hava en tid då de svärma. Skulle ett eller annat undantag härifrån finnas bland de förre, torde det icke få tillmätas större betydelse, än om ett dylikt kunde uppvisas bland de senare. Skillnaden mellan Juvenalerna och de flesta andra studenter var måhända blott den, att deras svärmsperiod varade något för länge för att lämnas, såsom den dock i själva verket förtjänte, lika obemärkt som dessas.

Under allt deras ytliga och lättsinniga liv för stunden låg dock på botten hos flertalet ett ograverat kapital av ärlighet och förmåga, som redan då ansågs innebära en någorlunda antaglig borgen för den åsamkade ungdomsskuldens gäldande, en borgen, över vars vederhäftighet framtiden sedan haft föga skäl att klaga.

Att ledamöterna i det sällskap, som kallades Turkiska musiken, utgjordes dels av sådana, för vilka det musikaliska, dels ock av sådana, för vilka det turkiska elementet var huvudsak, är förut nämnt.

Då Juvenalerna, en tid efter detta sällskaps upplösning, bildade ett förbund, upptogs i detta företrädesvis sådana medlemmar av det förra, vilka där tillhörde den musikaliska avdelningen och gjort sig kända såsom sångare, varigenom en betydande och även väl behöflig förstärkning kom den nya kören tillgodo; ty bland Juvenalerna var för flertalet, ehuru älskande sången, vida mer bekvämt att höra, än att göra musik.

Enär Juvenalerna tillhörde ett yngre släkte vid högskolan än ”Turkarna”, och dessa alltså, i enlighet med sakernas vanliga ordning, förr än de avslutade sina examina och lämnade universitetet, så blev också en följd därav, att det blott vart en kortare tid som den sålunda sammanslagna kören var manstark, och att redan i början av fyrtioalet en minskning i densamma inträffade. Denna minskning åstadkom dock mera en kvantitativ än kvalitativ förlust, ty med de äldres bortgång försvann också i utförandet mycket av den obändiga kraft, som dittills gjort sig kanske för mycket gällande på den goda smakens bekostnad.

Det dröjde dock ej längre än ett par år innan Juvenalernas allt vackrare vordna sång drabbades av nya och vida svårare förluster. Redan under vartdera av åren 1844 och 1845 bortgingo nämligen, efter avslutade akademiska studier, två av de mera framstående sångarna. Detta hade väl haft mindre att betyda, om den s k kören varit något så när stor. Men – sanningen att säga – den bestod efter den först omnämnda förlusten egentligen blott av sex vanda sångare, då ju hit icke kunde räknas alla de frivilliga, som vid omkväden och refränger till åtskilliga sällskapssånger uppträdde såsom ”tutti” och, så gott de förmådde, stämde in efter gehör. Mistningen av fyra utav de sex måste således med allt skäl betraktas såsom högst kännbar. Och så gjorde den ock. Saknaden var stor, och den allmänna förstämningen gav sig slutligen – vid den första tenorens avfärd till huvudstaden – luft i en växelsång mellan de två kvarvarande, vliken sång alltid avhördades med vemodigt allvar.

Den lydde så:

”Säg mig, svara:
Vart for sången bort?
Skall då allt förgängligt vara?
Är all glädje kort?

Vem kan glömma
vår sextett, min bror?
Tystnat har dess toner ömma,
allt se'n - - for.

Järngrå prosa
kvävde vår kvintett.
Säg mig, var för - väl Trosa
passande reträtt?

Matkvartetten
ack, den finns ej mer.
Aldrig mera mot assietten
- -'s öga ler.

Gråten, bröder!
Sen en nygrävd grav!
Snart där ligger - döder,
trion går i kvav.

Döden rasar
i vårt brutna lag.
Vem finns kvar? Jo, tvenne basar:
du, min bror, och jag.

Snart, o broder,
skingras också vi;
då får minnet sjunga solo
om vårt kompani.

Det var dock ej blott förluster sången led under dessa år. De medförde även en vinst av en tenor, som väl icke kunde mäta sig med den bortgångne i röstens skönhet och fylliga klang, men väl i dess böjlighet och renhet, och dessutom var honom överlägsen i musikalisk bildning. I själva verket fanns det sålunda tre, som hade att upprätthålla Juvenalsångens vunna anseende. Den ene av de "tvenne basar", vilka funnos kvar, var egentligen en baryton och lämpade sig som sådan väl för en mellanstämma, och den andre ägde en röst, för vilken naturen tycktes hava glömt att sätta någon gräns nedåt. Erforderliga organer för en trestämmig sång funnos alltså.

Men vad fanns väl för kompositioner för en sådan? – Nästan ingenting, om man undantager Du Puy's förträffliga "Agander, Pagander och Winberg" samt några tämligen innehållstomma koloratursånger. Härmed kunde man dock ej låta sig nöja. Och så uppstodo inom en kort tid raskt efter varandra de Trior för tenor, baryton och bas, vilka senare utgavos under namnet "De tre".

Skrivna enkom för de stämmor som först utförde dem, och därför för de flesta andra tämligen obilliga i sina fordringar på röstomfång, voro dessa sånger av en lika övervägande dramatisk karaktär, som Juvenalsångerna hittills varit av en övervägande lyrisk; och de återgavos också, sedan de blivit omsorgsfullt, ehuru under oavlatligt skämt, inövade, med allt det deklamatoriskt-mimiska liv, varav exekutörerna voro mäktiga. Måhända frammanades och uppeggades detta liv alltför mycket av den ständigt växlande rörligheten i ord och toner, genom vilken de förra sällan unnade några vilopunkter åt en mer lyrisk känslöstämning, som kunnat bereda tillfälle för en utförligare och bredare harmonisk behandling av de senare. Men, det var något nytt - och allt sådant var åtminstone till en tid välkommet - och de små musikaliskt-dramatiska föreställningarna, vilka utan alla sceniska apparater när som helst kunde givas, stämde synnerligen väl överens med Juvenalernas lynnen. Det bifall de inom deras krets och snart även utom densamma lyckades vinna var antagligen de, som kraftigast uppmuntrade till försöket med Gluntarne, vilkas förelöpare "De tre" voro, ej blott till tiden, utan även och väsentligen till arten.

Dessa triors blomstringstid inföll under åren 1846 och 1847. Det senare året var det sista den nyförvärvade tenoren tillbragte i Uppsala. Efter hans förflyttning till Stockholm tystnade de av och hördes ej oftare än vid några tillfälliga sammanträffanden på det ena eller andra stället.

De "tvenne basarna" voro alltså åter lämnade åt sig själva och utgjorde nu jämte pianisten hela den musikstyrka, över vilken Juvenalerna kunde förfoga; men denna gången voro de mindre villrådigas om vad de skulle sjunga.

För att förklara skälet härtill torde en liten återgång i berättelsen medgivas.

Redan på den tid, då Juvenalsången upphört att med något skäl kunna kallas kör, och ännu mer under den därpå följande, då den smultit ihop till enkelt trestämmig, hade behovet av en fylligare samklang och det därmed nära förbundna begäret att stödja och rikta sången med ett instrumentalt ackompanjemang ofta märkts och slutligen också framkallat några försök, vilka utfallit mer eller mindre tillfredsställande. Till dem av det förra slaget kunde räknas den ovan omnämnda inledningssången "Nunc est bibendum" och till dem av det senare den första Glunten, den som i samlingen igenfinnes under N:o 13 "Bror, jag är ledsen vid livet, just jag".

Denna sång, olik de äldre Juvenalsångerna till karaktär och stämning, var, emedan därtill då ännu fanns tillgång, ursprungligen skriven för tre stämmor, beledsagade av violin, violoncell, klarinett och piano. Skälet till detta val var egentligen det, att utom pianot, vilket alltid sköttes av den vanliga ackompanjatören, de tre först nämnda instrumenten spelades av juvenaler och dessa just de tre sjungande.

Det var visserligen en något förflugen tanke att låta dem uppträda i den dubbla egenskapen av sångare och instrumentalister; men varför ej hellre våga detta, än kasta sig i händerna på andra, utom sällskapet stående, som mellan de musikaliska stunderna blott skulle vara till besvär! Juvenalerna voro nämligen mycket litet fallna för främmande inblandningar i sin familjetrevnad. Att sköta sången samtidigt med stråken, vliket skulle bliva tenorens och barytonens åliggande, var ju icke någon trollkonst, om än stundom, såsom vid hastigare armrörelser, något ansträngande. Värre var det med basen, som tillika hade blåsinstrument på sin lott; men även detta lät sig ju göra med iakttagande av det enkla men visserligen alldeles oeftergivliga villkoret, att endera, basen eller klarinettisten, pauserade, under det att den andre tjänstgjorde.

Att detta sålunda anordnade första försök tillika blev det sista berodde ingalunda på oövernineliga svårigheter i själva kompositionen, än mindre på den tillfälliga omständigheten, att vid första repetitionen pianot ersattes av ett klaver och violoncellen av en kontrabas. Nej, det var något helt annat, som ej tagits i tillbörlig beräkning vid planens utkastande och som gjorde saken fysiskt eller - kanske rättare - fysiologiskt omöjlig.

Emellertid var nu, såsom man trodde, allt väl förspänt. Och så börjades det.

De första takterna med sin inledande sats, som ännu påminner om att ursprungligen hava varit ägnad åt klarinetten, klingade rätt gott. Därpå började basen sången; och ehuru den nästan löjliga motsättningen av den vördiga kontrabasen och det spinkiga klaveret tvang en att draga på munnen, nöjde man sig dock med att i fantasien höra, hur mycket bättre det skulle taga sig ut, då dessa instrument utbytts mot de riktiga, vilka de nu blott representerade. Och så gick det en stund framåt någorlunda oklanderligt, till dess det ställe kom, där barytonen utropar: "Då blir grönt i varendaste dal". Här hade klarinettisten att, efter en hel takts drill på en djup ton, i nästa takts tre första fjärdedelar svinga sig uppåt på jublande trioler och därpå lämna basen tillfälle att på den fjärde fjärdedelen falla in med "Lärkan drillar och göken han gal". Men - här strandade den musikaliska farkosten.

Efter några förnyade bemödanden att komma över det vådliga stället, vilka alla avlupo lika olyckligt och endast ökade den våldsamt återhållna skrattlusten hos de övriga, vid åsynen av basens förtvivlade ansträngningar och besatta miner, förklarade denne con furore: att det var en absolut omöjlighet att på en halv sekund få hela ansiktsmuskulaturen förvandlad från en blåsares till en sångares; att det likaså var omöjligt, åtminstone för honom, att med munnen full av väder för klarinetten behöv, kunna undgå att, när denna plötsligt rycktes undan, flåsa ut orden i stället för att sjunga dem, samt att dessutom den där drillen i djupet vida mer påminde om en kalkons gurglande än en lärkas drill i höjden, likasom ock de sk glada triolerna, vilka i brådskan alltid medförde en mängd obehagliga överslag i klarinetten, långt mera liknade galandet av en

Kochinkinatupp än en gök ... och därmed slängde han klarinetten ifrån sig och instämde med full hals i de stormande skrattsalvor, som ohejdat dånade kring honom.

Då det ej fanns ringaste anledning att betvivla riktigheten av hans ej allenast på sunt omdöme – vilket man nu först började finna – utan även på färsk erfarenhet grundade påståenden, avstods härmed en gång för alla från vidare försök att besvära de sjungande själva med ackompanjering, framför allt på blåsinstrument.

Under det närmare umgänget med Juvenalerna hade det blivit mig allt mer klart, att den bjärt framträdande olikhet i tycken och sätt, stämning och hållning, vilken utmärkte och skilde dem från övriga studenter, ingalunda var av en väsentligare art, utan fastmer berodde på ett för mycket eller för litet av någon hos ungdom vanligt förekommande egenskap, samt att däremot den mindre i ögonen fallande likhet, vilken förenade och jämställde dem med ynglingar i allmänhet, just utgjorde mörken i deras personligheter, utan vilken den egendomliga olikheten skulle snart hava förfallit till onatur och förkonstling. De förlorade väl härvid mycket av den dem tillmätta särskilda betydelse såsom Juvenaler – i den mening som detta namn ursprungligen måhända åsyftade att framhålla och som den sedan, trots dess ensidighet, till rättvist straff fick behålla – men vunno i stället långt mera av den dem verkliga tillkommande, allmänna betydelsen såsom studenter; liksom också deras sällskap, från att betraktas såsom ett kotteri med dess åtföljande många och småaktiga bevekelsegrunder, i mina ögon förvandlades till en visserligen liten, men mångsidig representation av ett universitets eviga ungdom.

Med den sålunda småningom ändrade uppfattningen av själva föremålen inträdde också efter hand en ändrad ton i de sånger, som skildrade dem. De syntes nu icke längre vilja nöja sig med att framställa lösryckta scener ur juvenal-livet, i all dess brokiga, men förgängliga enskildhet, ej heller visa någon benägenhet att anställa sammanhängande reflexioner över studentlivet i dess bestående, men just därför enfärgade allmänlighet; fast hellre tycktes de sträva efter en förenig mellan båda genom att låna det förnas gestalt åt det senares väsen, eller, med andra ord, genom att låta studenten förkroppsligas i Juvenalen.

”De syntes icke längre vilja nöja sig” ... ”ej heller visa någon benägenhet” ... ”fast hellre tycktes de sträva” ... Det ser nästan ut som ville man giva själva sångerna förtjänsten eller skulden för den ändring, som sålunda inträdde. Ja, varför icke? Den skedde icke efter en utstakad plan och var således icke något, som skulle göras. Det gjordes helt enkelt och, sanningen att erkänna, till en början utan uppsåtligt vållande. Om och i vad mån det lyckades lämnas därhän.

Med bibehållandet av den dramatiska form, som bäst passade för ändamålet och som redan vunnit ett slags burskap genom De tre, kunde icke gärna mindre än två sjungande komma i fråga vid utförandet av dessa sånger. Men detta antal var också tillräckligt för åstadkommandet av en dialog. Studenter borde de naturligtvis vara båda, men den ene dock mera ”gammal och van” än den andre, för att de, även med skilda karaktärer, icke skulle förefalla alltför lika varandra i erfarenhet och omdöme.

Skulle samtalet dem emellan bliva naturligt och få önskad fart i sig, borde också just det språk användas, som var deras vanliga. Då ett användande av ”den höga koturnen” alltså här lika litet kunde komma i fråga, som ett dundrande på de storslagna frasernas resonansbotten, så var också allt ängsligt ordval och varje sökt uttryck här allraminst på sin plats. Det gällde tvärtom och främst att okonstlat ”kläcka ur sig rätta ordet”. Detta är dock farligt nog, enär man därvid alltid riskerar att förlora mer, än som kan vinnas. Ty där det icke bliver det ”rätta ordet”, vilket alltid är där för sakens skull och hjälper den, där bliver det det orätta, vilket, antingen det nu är intetsägande, osmakligt eller oblygt, står där blottat och bart för sin skull och skämmer saken. Men valet var icke svårt, ty det var i själva verket icke fritt.

Sånggudinnorna äro flera än en och, oaktat syskontycket, är det icke svårt att skilja dem från varandra. De fordra väl alla, och med rätta, att få behålla sitt klassiska draperi, ty deras fågning är icke förnämligast ytans, såsom gratiernas; men de kunna ock någon gång visa sig högt uppskörtade, liksom Terpsichore i dansen, och deas gudomlighet lider därvid ingenting, åtminstone vida mindre, än då de av en barbarisk höviskhet tvingas att uppträda med svassande släp eller pösande krinolin.

Olämpligheten av något annat instrument såsom stöd för sången än det lättast åtkomliga och skötta var snart insedd; och med nödigt avseende på den då befintliga tillgången på röster skrevos alltså de nya sångerna såsom ”duetter för baryton och bas med ackompanjemang av piano”.

Jämte denna mer tillfälliga utstyrsel voro nu ock så väl det väsentliga av innehåll och form, som andan i ord och musik någorlunda klart givna; och snart framkom den ene Glunten efter den andre och presenterades vederbörligen för sina farbröder Juvenalerna, vilka, sig städse lika, visade långt större mänhet om deras fördelaktiga utseende, än om deras städade utförande.

Det var under åren 1847 - 1850 som Gluntarne kommo till världen. ⁸

Juvenalernas krets var vid denna tiden betydligt trängre än förr. Stor hade den aldrig varit; då den var som störst, utgjorde medlemmarna omkring fyrtio. Varje minskning märktes därför lättare än annars skulle varit fallet. Nu hade antalet sjunkit ned till femton, ett tal, som blott tillfälligtvis ökades vid någon påhälsning av en eller flera forna kamrater. Men större delen av dem, som nu funnos kvar, hade längre tid än andra delat ljuvt och lett och slöto sig därför nu innerligare tillsammans, än någonsin. Tiden, som förändrar allt, hade ej heller spårlöst gått dem förbi. Pulsen slog saktare, och blicken var ej så trotsigt utmanande som förr. Kärleken till stundens fröjder satt ej längre enrådande i det glada laget; där sutto nu ofta, jämte honom, minnet av framfarna och hoppet om kommande dagar och förde ordet, och man lyssnade till dem med välbehag. De voro ej nu, som fordom, ovälkomna och besvärliga gäster. Vänskapen, som hittills obetingat ställts främst av alla ädlare känslor, hade i all tysthet måst underkasta sig en noggrannare uppskattning av erfarenheternas taxeringsnämnd och därvid mången gång befunnits alltför djupt under strecket för att få sitta kvar i hjärtats första kammare. Dit hade dessutom hos en eller annan på senare tiden insmugit sig en tillförene inom sällskapet orepresenterad varelse, som vid ett tillfälle beskrevs av en, vilken råkat ut för det oväntade besöket, såsom

”lik en liten flamma, bröder,
som på hjärtats eldstad glöder
och sitt rosenskimmer sprider
över livets bistra strider ...”

men det befanns snart, att denna flamma icke nöjde sig med att vara ”liten”, ej heller att ”sprida skimmer” blott under ”bistra tider”, nej den slog upp i full låga och vart såsom en strålande sol, vilken fyllde ej blott själen, utan hela naturen med ljus och värme. Utan henne blev

”allt ödsligt och mörkt och kallt”

men med henne ... huru högblå himmelen!... huru grönskande jorden!... huru skönt hela livet!...

Det kändes stundom kvavt inom de fyra väggarna och trångt inom staden, där man dock i det bullrande vimlet ej längesedan fann sig som bäst hemmastadd och mest uppsluppen. Man längtade ut

”i naturens sköte
långt ifrån Fyris å,
långt från dess gator grå ...”

och kommen dit såg och hörde man med förtjusning vad man med likgiltighet fordom gick förbi, utan att ens flyktigt se och höra. Och där ljudet det fullstämmigt inom en:

”Här är gudagott att vara,
o, vad livet dock är skönt!
Hör vad fröjd från fåglars skara,
se, vad gräset lyser grönt!
Humlan surrar, fjäriln prålar,
lärkan slår i skyn sin drill,
och ur nektarfyllda skålar
dricka oss små blommor till.” -

Men voro då icke dessa förändringar av en så genomgripande art, att de helt och hållet omskapade Juvenalerna? - Ingalunda. De fortforo att innerst vara sig lika. Alla dessa omskiftningar eller olikheter, som nu trädde fram, hade ju funnits där förut, såsom dolda, ej blott för andra, utan även för dem själva. De voro endast nya sidor av samma föremål, vilka nu kommo i dagen; och därvid drogo sig andra, som förut haft den starkaste belysningen, tillbaka i skuggan, men försvunno därför i verkligheten icke. Liksom en gång Turkiska musikens slamrande fanfaronader lämnat rum för Juvenalernas ystra potpurrier och självsvåldiga lahitt-laha-sånger, och dessa åter sedan för de mera sansade Gluntarne, utan att den grundväsentliga karaktären upphörde att vara en och densamma för dem alla, så undergingo ock de, som av dessa mångskiftande sånger ej blott förts, utan även hållits tillsammans, motsvarande förvandlingar, utan att därunder det ursprungliga familjetycket någonsin helt och hållet utplånades. Det torde till och med kunna spåras ännu i dag hos de kvarlevande, oaktat det nu är nära fyrtio år sedan ”Magistern” ansåg såsom någonting anmärkningsvärt, att

”Än sitter i oss den gamle studenten ...”

och jag nästan befarar, att hos dem någon gång kan skönjas ett förbiskymtande drag, som påminner om de forna Juvenalerna - kanske till och med om Turkarna.

Gluntarna äro barn av sin tid, såsom ju alla barn i själva verket äro det. Hurudan denna tiden var, har ett svagt försök nu blivit gjort att i någon mån visa. Blott en enda erinran därom må även här göras. Den nya anda, som uppkom under fyrtiotalet, vart icke genast eller ens under detsamma enväldig. Han hade därförinnan att utkämpa mången het dust med trettio-talets, som ingalunda godvilligt lät sig avsättas. Det var egentligen den gamla tidens härskaror, som under detta tidskifte mötte förtruppen av framtidens, och började striden. Detta årtionde har därför också bådas färger. Att de unga under sådana förhållanden lätt skulle taga intryck

från båda hållen, låta personliga tycken gälla lika mycket som sakliga skäl och därför långt mera godtyckligt än följdriktigt ställa sig än på den ena, än på den andra sidan under tumultet, det var icke mycket att ändra på. Tvärtom torde ett sådant beteende, i synnerhet under slika omständigheter, vara kännetecknande för all ungdom, d v s sådan den verkligen är, då den förtjänar det namnet, ej sådan den möjligen borde vara. Och med den förklaringen inses lätt, att hit hörde de allra flesta och företrädesvis de studenter, om vilka här är fråga. Även de voro barn av sin tid och lika skiftande i tycket som den.

Redan 1848 voro flera av Gluntarne spridda i avskrifter ej blott inom, utan även utom Uppsala. Den begärlighet, med vilken de mottogos, kunde ju icke annat än kännas smickrande. Helt annorlunda kändes det dock, då under det följande året fråga väcktes om deras tryckning och ett motvilligt medgivande äntligen gavs till deras offentliggörande. Det fordrades i sanning hela den ovanstående välvilja, varmed de av allmänheten omfattades, för att övervinna den allt annat än behagliga sinnesstämning som av detta beslut framkallades.

De utkommo häftesvis under åren 1849 - 51 under namnet Gluntarne, ett namn, som hittills fått passera, men som nästan var en plåga att se tryckt. Det var ju för de flesta obegripligt och ägde, åtminstone i mina öron, en ful och löjligt trivial klang. Men, vad var att göra? Att hitta på ett prydligare eller skickligare namn hade väl icke varit omöjligt, men detta hade då troligen fått spela rollen av en stum person gent emot det gamla, under vilket de redan före utgivandet gingo och gällde. Var det då väl mödan värt att söka presentera dem under ett annat?

Huru åter detta namn uppkommit och sedan överflyttats på dessa sånger, därom sväva åtminstone icke deras tidigare bekanta i någon ovisshet. En bland Juvenalerna var synnerligen lycklig i föredragandet av uppländska bondvisor och utmärkte sig särskilt i en sådan, som började:

”Inte vet ja’ va’ hä’ ä’ som fallerar
gamle glunten, Mitkel vår ...”

och efter den visan fick han själv inom sällskapet heta Glunten. Då de nya duetterna sedan skrevos för honom och Magistern, och detta hans namn mångenstädes förekom i texten, kallades de även i dagligt tal Gluntar. Någon, om än så avlägsen, ehuru kanske icke alldeles orimlig tanke på pojkar - ordet glunt betyder i några landskapsmål pojke - fanns således icke vid namngivandet av dessa sånger, utan

”mot min vilja, mot mitt ja,
fingo de det jag icke ville ha”.

Måhända det var det rätta.

Medan titelbladet är i fråga, torde även ett par ord få nämnas om det motto ur Martialis, som synes på detsamma. Det förefaller måhända en och annan något anspråksfullt. Skälet till dess användande här är dock ej svårt att inse. Av allt misslyckat föredrag finns helt visst intet, som är så plågsamt att åhöra, som det, vilket åsyftar att vara roligt och icke är det? Om nu Gluntarne giva en skälig anledning till ett sådant syfte, så är fruktan för utgången lika skälig. De äro varken passande för sångare, som vilja låta höra sina vackra röster och därvid godtyckligt behandla orden som blotta artikulationsmedel,⁹ ej heller för deklamatorer, vilka obesvärat våldföra sig på musiken för nöjet att få grimasera eller rätt tydligt krysta ur sig någon favoritfras.¹⁰ De äro små själva och fordra alltså varken stora stämmor eller stora åthävor. Vad de fordra, för att vara vad de

vilja vara, är känslans och uttryckets sanning, sådan denna älskar att visa sig i vardagslag bland förtroliga vänner. Denna fordran är visserligen icke liten, men orimligt stor torde den icke heller vara. Jag har ofta hört Gluntarne sjungas väl, om ock än oftare illa; och det har varit vid dessa senare tillfällen som jag tröstat mig med mottot och sökt göra mig urarva i boet.

Härmed må nu ramen till tavlan anses färdig. Han är varken svartbetsad eller förgylld, endast ornerad med några hopslingrade träsniderier, kanske till stilen, om någon sådan spåras, alltför historiska för att väl lämpa sig till omfattning åt en genretavla. Skulle hon därinom taga sig mindre väl ut än tillföre, så bör ju detta icke läggas henne till last; felet är då ramens.

Fotnoter

1. Så uppfördes i grannskapet av kyrkogården det nya astronomiska observatoriet, vid Kungsdammen anatomiska institutionens hus, utanför Vaksalatullen den nya teatern - allt under fyrtioalet.
2. Denne var då den om Uppsalasången högt förtjänte Meijerberg.
3. Runeberg utgav Nadeschda och Julkvällen 1841, tredje delen av sina dikter 1843, Kung Fjalar 1844 och Fänrik Ståls sägner 1848.
4. I det danska veckobladet Ude og Hjemme lästes i början av år 1882 följande rader i en litteraturhistorisk studie: "For ret at forstaa Gluntarne, maa man mindes det Sted, den Kreds og den By, hvori de bleve til. De ere Studentersange, men opstaaede i en Universitetsby, i hvilken Studentertilivet spiller Hovedrollen, i en Smaastad, hvor Studenterne udgjøre Centrum, værende dels Gjenstand for Omsorg, Velvilje og Godmodighed, dels for Filisternes Had og Forargelse. Under slige Forhold føler Studenten sig utrolig vigtig. Men til ingen Tider havde Studenterne i Norden følt sig saa vigtige som i den Periode, der begynder med Aaret 1840. Vi kjende i Danmark mere end tilstrækkeligt "Studenterpoltiken", Fyrrernes Mødepolitik. Den er Udtryk for Studenternes vel i visse Henseender berettigede, men stærkt overdrevne Følelse av sig selv som "Fremtidens Bærere", hvorved de glemme, at de dog, naar Alt kommer til Alt, kun ere Muligheder. - - I Upsala traadte dog Politiken noget mere i Skygge for andre Interesser og særlig for de æsthetiske. Aldrig har Studenten følt sig saaledes Herre i Aandens Verden som paa denne Tid. Og intetssteds er denne Overlegenhed maaske fremtraadt saaledes som i Universitetsmaastæderne. Dog, det var ædle og varmhjertede Kræfter, som rørte sig i Upsalas Studenterkredse. En ny Aand - Broderskabets, Lighedens, Kammeratskabets - begyndte mere og mere at bryde frem og blive det Bestemmende for Upsalalivet."
5. I den nyss nyss nämnda urkunden om Turkiska musiken, utgiven 1835 av en dess medlem (professor Zedritz), heter det: "De nu uppräknade utgjorde den turkiska musikens egentliga och äldsta personal. Men med dess växande rykte växte ock mångas önskan att som ledamöter med densamma införlivas. Härav blev småningom personalen allt större, och musiken förlorade sig slutligen och försvann i det oändliga. Om turkiska musikens väsende och anda voro meningarna delade, och pris och tadel omväxlade. - - Utan tvivel kände sig Musikens ledamöter med rätta stolta däröver, att de, mitt uti ett ekonomiskt förståndigt tidevarv, förmått att leva och verka för en idé, som säkert hedrat och lyckliggjort dem, om den ej slutligen stannat i konflikt med statens."
6. I en liten uppsats 1851 skriver Johan Nybom: "För ett och annat år sedan fanns i Uppsala ett glatt studentförbund, som nämnde sig Juvenaler. Man träffade bland dem de bästa både huvuden och hjärtan. Steg du någon ruskig höstafton in i denna trevliga krets, kunde du vara säker om både andlig och lekamlig föda. Där rådde ett sprittande, ogenerat ungdomsliv, du fann där glada ansikten, muntra upptåg, sceniska föreställningar, musik, sång, poesi och till råga på allt fulla glas, om icke fulla kassar. - Gå in till Åkerstens! Det inre rummet är fullt av Juvenaler, glada gossar. Kring det långa bordet sitta studenterna i skjortärmarna; man generar sig icke för skänkmamsellen" o s v.

7. Lindblad, professor i juridik och Göran Wahlenberg i botanik då för tiden.

8. Den ordning, i vilken de ukommo av trycket och som gjordes beroende av det inre sammanhanget, är icke den, i vilken de skrevos. Några syntes redan under hösten 1847; största delen tillhörde åren 1848 och 1849; och tre tillkommo slutligen i början av år 1850. Så vitt ett ännu befintligt, gammalt manuskript ej vilseleder, var den kronologiska ordningen för dem följande: under 1847: "Huru Gluntens svårmod skingras av Magisterns vårfantasier", "Glunten blir juvenal", "Mötet i Domtrappan" samt "Huruledes månen intresserar sig för Glunten och Magistern"; under 1848: "Gluntens flamma", "Harpospelet på Schylla", "Nattmarschen i S:t Eriks gränd", "Magisterns flamma", "I anledning av Gluntens och Magisterns första bekantskap", "En solnedgång i Eklundshofsskogen", "Magisterns misslyckade serenad", "En mänsken-snatt på Slottsbacken", "Dagen därpå", "Gluntens vigilans", "Uppsala är bäst", "På Flustret en söndagseftermiddag under röt månaden", samt "Vid brasan på Magisterns kammare, efter en stor middagsbjudning"; under 1849: "Glunten på föreläsning", "Gluntens moster", "Impromptubalen", "Magisterns monolog, efter Gluntens avresa från Alsike", "Slottsklockan", "Anklagelsen", "En kväll på kyrkogården", "Avskedet på Flottsund" samt "Efter kameralexamen"; under 1850: "Gluntens reskassa", "Hemmarsch från Eklundshof med en bondspelman" samt "Examenssexan på Eklundshof". De flesta av dessa äro skrivna i Uppsala; några, nämligen de sju sista, i Skara.

9. Det säger sig sålunda själv, att de icke böra, eller rättare, icke kunna givas på scenen eller i konsertsalen; och numera torde detta icke heller komma i fråga. I början på femtiotalet gävos dock på Kungl Operan "Glunten blir juvenal" och "Harpospelet på Schylla" med orkester. Instrumenteringen var gjord av Foroni, huset var fullt och bifallet stort - vilket allt icke hindrar, att misstaget var lika fullt och lika stort.

10. Det är av sådana Bellman så länge och grymt misshandlats!